(II.)

A NAGYSZALONTAI EV. REF. EGYHÁZMEGYE

1902 SZEPTEMBER 4. NAPJÁN

NAGYSZALONTÁN TARTOTT

KÖZGYŰLÉSÉNEK ÉS BÍRÓSÁGI ÜLÉSÉNEK

JEGYZŐKÖNYVE

SZERKESZTETTE:

NAGY IMRE,

egyházmegyei lelkészi főjegyző.

KIADTA: A NAGYSZALONTAI EV. REF. EGYHÁZMEGYE.

DEBRECZEN,
NYOMATOTT A VÁROS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.
1902. — 1476.

(II.)

A NAGYSZALONTAI EV. REF. EGYHÁZMEGYE

1902 SZEPTEMBER 4. NAPJÁN

NAGYSZALONTÁN TARTOTT

KÖZGYŰLÉSÉNEK ÉS BÍRÓSÁGI ÜLÉSÉNEK

JEGYZŐKÖNYVE

SZERKESZTETTE:

NAGY IMRE,

egyházmegyei lelkészi főjegyző.

KIADTA: A NAGYSZALONTAI EV. REF. EGYHÁZMEGYE.

DEBRECZEN,

NYOMATOTT A VÁROS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1902. — 1476.

A nagyszalontai ev. ref. egyházmegye 1902 szeptember hó 4-ik napján, Nagyszalontán tartott közgyűlésének jegyzőkönyve.

Jelen voltak:

Széll Kálmán esperes és gróf Tisza István egyházmegyei gondnok elnöklete alatt:

I. Tanácsbírák:

Lelkészi részről:	Világi részről:
Balogh Ambrus,	Dr. Balogh Elek,
Dr. Márk Ferencz,	Hadházy Kálmán,
Nagy Imre,	gróf Tisza Kálmán.
Böszörményi Lajos,	
Hajdú Elek.	

II. Jegyzők:

Nagy Imre és Csécsi Imre lelkészi, Hadházy Kálmán és Sütő Antal világi részről.

III. Számvevőszéki tagok:

Kovács Károly, Dr. Márk Ferencz, Szikszay Lajos (egyházmegyei ügyész is).

IV. Lelkészek:

Budai János b.-böszörményi, Dávid Gyula n.-harsányi, Szabó István geszti. Onody Sándor m.-gyáni, Nagy Lajos sonkolyosi, Bugyi János erdőgyaraki, Nagy Endre s.-keresztúri, Fogarassy Bálint ágyai, Szabó Imre m.-sasi, Szabó József b.-sebesi, Boros Gábor árpádi, Szondy Géza kisperegi, Unghváry Gyula tamásdai, Bódogh János bajji, Vadas Gyula cserméi lelkészek.

V. Tanítói testület képviselői:

Kiss István, Varga Károly.

VI. Egyházak világi képviselői:

Kálmándi Mihály és Gyulai Lajos N.-Szalontáról, Makai István Ugráról, K. Deák Ferencz Mező-Gyánból, Arató Mihály Erdő-Gyarakról, Serfőző Mihály Gesztről, Kővágó Antal Bajjról, Bodó János Ágyáról, Lovász János M.-Sasról.

Széll Kálmán esperes lelke egész melegével üdvözli Tisza István grófot — mint egyházmegyénknek a gyülekezetek egyhangú bizalmával megválasztot gondnokát s bóldog emlékezetű édes atyja, a mi felejthetetlen gondnokunk méltó örökösét; üdvözli az egyházmegye tanácsbíráit, jegyzőit, a megjelent lelkészeket, tanítótestületi képviselőket, általában a gyűlés alkotó tagjait, s a gyűlést megnyitja.

38. A tanítótestület képviselői s az egyházak megjelent küldöttei, beadják megbízó leveleiket.

Neveik felolvasása után a fentírt sorrendben igazoltatnak.

39. Esperes jelenti, hogy Sípos Imre egyházmegyei tanácsbíró, Juhász Sándor szentleányfalvai lelkész és Kolumbán Áron kötegyáni lelkész, betegség miatt nem jelenhettek meg a gyűlésen.

Sajnos tudomásúl szolgál.

40. Az esperes által kinyomatott s a gyűlés tagjai közt kiosztott tárgysorozat,

felolvasottnak tekintetvén, a tanácskozás sorrendjéül szolgál.

41. Olvastatott a szavazatbontó bizottság jegyzőkönyve:

„*Jegyzőkönyv*, felvétetett Nagy-Szalontán 1902 junius 25-én, az üresedésben levő egyházmegyei gondnoki állomásra beérkezett szavazatok felbontása alkalmával.

Jelenvoltak: Széll Kálmán ev. ref. esperes, Böszörményi Lajos és Hadházy Kálmán tanácsbírák.

1. Esperes üdvözölve a szavazatbontó bizottság tagjait, előterjeszti, hogy az 5/1902. sz. egyházmegyei végzés foly-

tán az üresedésbe jött egyházmegyei gondnoki állomásra, szavazásra hívta föl a presbyteriumot. Ezen felhívás folytán mind a 45 egyház beküldötte szavazatát.

A beérkezett szavazatok fölbontása alkalmával kiderűlt, hogy a 45 egyházból beküldött 57 szavazat mind jogérvényes.

Ezen beérkezett 57 jogérvényes szavazatot, mind gróf Tisza István egyházmegyei tanácsbíró nyerte,

miért is gróf Tisza István, mint egyhangúlag megválasztott, a nagyszalontai ev. ref. egyházmegye gondnokának jelentetett ki.

2. A felbontott szavazatok mellékeltetnek.

Kmf.

Hadházy Kálmán, *Széll Kálmán,*
Böszörményi Lajos ev. ref. esperes.
e. m. tanácsbirák."

A szavazás eredményét egyházmegyénk közgyűlése örömmel veszi tudomásúl s egyházmegyei gondnokot állásában megerősíti; a számbavett szavazatok megsemmisítését elrendeli s ugyakkor a Tiszántúli egyházkerület közgyűlését az egyházi törvény 156. §-a értelmében jelen végzés fölterjesztésével értesíti.

Végül fölhívja esperes egyházmegyei gondnokot az eskü letételére, mire gondnok az esküt letette.

42. Az eskü letétele után, Széll Kálmán esperes az egyházmegye nevében, a következő beszéddel üdvözli egyházmegyei gondnokot:

„Mélyentisztelt Egyházmegyei Gondnok Úr!

Ezen ünnepies perczben, midőn hivatali esküjét letette s ezzel a nagyszalontai evangelium szerint ref. egyházmegye gondnokságát egyházi törvényünk értelmében elfoglalta: fogadja Méltóságod egyházmegyénk nevében kifejezett szívből fakadó, meleg üdvözletemet.

Egyházmegyénk gyülekezetei egyhangúlag, lelkesedve, tüntető ragaszkodással választották meg Méltóságodat ezen bizalmi állásra, a melynél értékesebbet mi, világi papjainknak nem adhatunk.

Megválasztották pedig nem csak azért, hogy az egyházmegyei gondnokság, nemes örökségképen szálljon ama hamvaiban is áldott feledhetetlenünk méltó fiára, immár harmadíziglen a családban;

hanem megválasztották főleg azért, mert Méltóságod 18 esztendőre terjedt tanácsbírói működésével, — az egyházi élet terén kifejtett buzgó tevékenységével, — lelkének ellenállhatatlan erőivel, — nem csak egyházmegyénk és egyházkerületünk, de az egész magyarországi reformált egyház egyik vezérférfiává avatta föl magát; a kire, épen ma, midőn reformált egyházunknak annyi fontos ügye vár elintézést, bizalommal és biztató reménynyel nézünk mindnyájan...

Vezessen azért minket Méltóságod, mint egyházmegyénk szeretve tisztelt gondnoka, amaz ismert, kipróbált erőkkel... mi gyöngye erőnkhöz képest igyekezünk nyomán járni ... és buzgón kérjük az isteni gondviselést, hogy nemes irányú munkálkodásán legyen a mindenható Istennek áldó kegyelme!"

Erre gróf Tisza István egyházmegyei gondnok a következő beszédben válaszolt:

Nagytiszteletű Közgyűlés!

Letettem az esküt, mely az egyházmegye szolgálatára az eddiginél nagyobb hatáskörrel rendel és kötelez, s most engedjék meg, hogy szívből jövő köszönetet mondjak a reám nézve annyira megtisztelő egyhangú bizalomért. Végtelenül jól esett az nekem, mert hiszen becsületes törekvésem méltánylását kellett benne látnom olyanok részéről, kik kora ifjúságom óta közelről ismernek és tetteim alapján mondhatnak ítéletet felettem. De méginkább azért, mert az a kegyelet és hálás visszaemlékezés nyilatkozik meg ebben a választásban is, mely oly vígasztaló, oly felemelő érzéseket kelt az én fájó lelkemben.

Bizonyára egyházmegyénk utolsó gondnokára gondoltak ez egyházmegye presbyteriumai, midőn reám adták szavazatukat; az ő emléke tölti be a mi lelkünket e mai napon is.

Nem örömünnepet ünnepelünk ma. Nagytiszteletű közgyűlés, gyászünnepélyen vagyunk. Minden, de minden annak emlékét idézi fel lelkünkben, a kit elvesztettünk; azon férfiú alakja él itt mi bennünk, ki fejünk volt egy hosszú életen át s kinek helye a mai székfoglalás után is olyan üres, olyan betöltetlen marad.

Ez egyházmegyét szolgálta egész hosszú áldásos közpályája alatt. Innen indúlt meg a kötelességteljesítés rögös útjára, itt szolgálta először a közügyet kis- és nagy dolgokban; mint ez egyházmegye gondnoka aratta első

babérait és midőn élte alkonyán a világi közügyek kevésbé vették idejét igénybe, törhetetlen munkakedvvel és kötelességérzettel fordította felszabadult erejét egyházunk közügyei felé.

Nem szünetelt e tevékenysége utolsó hosszas betegsége alatt sem. Testi gyengeséggel és testi fájdalommal daczolva készült ez év zsinatelőkészítő munkálataira. A midőn vége felé járt a tél s közeledett a tavasz a nélkül, hogy egészségének helyre állltát meghozta volna, azon kérdéssel fordult orvosaihoz: remélheti-é, hogy részt vehet az ápril végén tartandó konventen s az azt követő egyházi üléseken, ha nehány hétre a délvidéki tengerpartra útazik. Ha igen, úgy kész megtenni mindent, mit egészsége helyreállítására ajánlanak, ellenkező esetben lemond mindazon tisztségeiről, melyek kötelességeit immár nem teljesítheti.

Orvosainak biztató szavára határozta el, hogy az Adria partjait keresi fel. Ez útat sürgette, ezt sürgette még halálos ágyán is, ez útat, melytől remélte, hogy a kötelességteljesítés mezejét újból megnyitja előtte.

A jó Isten kifürkészhetetlen bölcsesége másként határozott. Pihenésre tért, elhívatott körünkből, árvaságban hagyott, mielőtt egyházunk megoldásra váró nagy kérdéseiben útat mutathatott volna.

De azért pályája, mint befejezett körív, oda tér vissza, a honnan elindult. Egyházunknak a nemzeti léttel és magyar szabadsággal egybeforrt igazaiért láttuk küzdeni az ifjút, egyházunkat szolgálja önzetlenül, mellékczélt nem ismerve, az aggastyán utolsó lehelletéig.

Es ennek ugy kellett lennie Nagytiszteletű Közgyűlés! Nem a sors szeszélyes játéka, természetes szükségszerű jelenség ez, mely az ő lelke mélyén rejlő jellemvonásokkal áll összhangban s egész egyéniségéből önként következik. Igen, mert az egész valóját átható, fitogtatás nélküli mély vallásosság, egyéniségének egyik legmarkánsabb tulajdonsága volt.

Keresztyén volt a szó oly igaz, oly magas és oly mély értelmében, minőben azt, fájdalom, nagyon kevés emberről mondhatjuk el.

Keresztyén, ki megalázza magát Istene előtt, de erős szövetségben él Istenével s kit Isten irgalmába vetett bizodalma e világ hiúságai, kételyei, kísértései és megpróbáltatásai fölé emel.

Keresztyén, ki tisztában van az élet nagy problémáival és Isten akaratában megnyúgodva tölti be rendelte-

tését, küzdi meg az élet harczát s fogadja mit reá mér a sors.

Nem megszokott őltöny gyanánt vette ő fel vallásunk mezét, nem megszokottságból conventionalis frázisok gyanánt fogadta el annak tanait: a keresztyén felfogás, a keresztyén világnézlet a maga komoly fenségében egész életét irányító élő valóság volt reá nézve; húsává és vérévé váltak vallásunknak megrázó, de egyúttal nemesítő, felemelő, életadó igazságai.

Ez adja a kulcsot az ő egész egyéniségének megértéséhez. Ebből az ő igaz keresztyén hitéből fakadt tüntetés nélkül oly mélyen szerető szívének áldásos melege. Ezért volt oly egyszerű, szerény és igénytelen, — hiszen a legegyszerűbb ember, az öntudatra ébredni kezdő gyermek is oly közel férkőzhetett ő hozzá, — de ez emelte oly magasra őt minden világi kicsinyesség és minden emberi pressio fölé. Dícséret és jutalom nem csábította, gyülölet és erőszak nem riasztotta el, földi hatalom nem tántoríthatta meg őt: saját hatalma nem káprázta tta el, a másé nem téríthette ki lelkiismerete által eléje szabott utjából.

Keresztyén hitéből merítette azt a derült lelki nyugalmat, azt a csüggedést nem ismerő lelki erőt és azt a rettenthetetlen bátorságot, mely soha nem hagyta őt cserben az élet megpróbáltatásai közt.

Keresztyén hite volt soha el nem alvó fáklyája egész életének; abban rejlett alapja annak a keresetlen voltában oly imponáló lelki nagyságnak, melyet annál tisztább fényben láttunk ragyogni, mentül közelebbről szemlélhettük őt.

Es ha ma távozása felett keseregve, aggódva kérdezzük magunktól: hogyan pótoljuk az űrt, mit maga után hagyott, úgy ne feledjük el, hogy erejének varázsa, áldásos működésének titka első sorban jellemének ezen tulajdonságaiban rejlett. Igaz emberek, hű szolgák igyekezzünk lenni mi is, Legyünk hű követői igaz vallásosságban, Istenbe vetett bizalomban, tiszta lelkiismeretben, s mellék czélt nem ismerő hű kötelességteljesítésben. Akkor áldás lehet a mi gyengébb kezeink munkáján is, akkor csüggedés és kishitűség nélkül foghatunk a mai nehéz idők problemáinak megoldásához.

Mert nehéz időket élünk, Nagytiszteletű Közgyűlés! Nagy és nehéz feladatok várnak megoldásra, s a láthatáron komoly tünetek, aggályos jelenségek észlelhetők. A felekezetiesség ijjesztő mérvben harapódzik el hazánk-

ban, rég elmult korszak sötét szelleme suhogtatja felettünk szárnyait, megelevenedni látszanak régi gyászos idők ellentétei, előítéletei és szenvedélyei.

Komoly jelek ezek, méltók egész figyelmünkre, egész gondosságunkra, de nem azért, mintha némely köröknek a protestantizmus elleni törekvései veszélyesekké válhatnának önmagukban véve.

Sokkal jobban összeforrt a magyar nemzet a szabadsággal, felvilágosodással és szabadelvű haladással, semhogy a szellemi sötétségnek retrogad irányzata, győzelmet arathatna az egységes magyar szabadelvű társadalom felett és protestáns egyházunknak nincs mitől tartania, míg a szabadság, felvilágosodás és vallási türelem ügyével solidaritásban marad és egy sorban küzd valláskülönbség nélkül ez ügy minden barátaival.

Komoly veszélyt csak akkor rejt ez áramlat méhében, ha sikerül magát a protestantizmust megmételyeznie, ha a felekezetiesség üszke tüzet vet a mi sorainkba is, ha hűtelenné léve vallásunk lényegéhez és nagy traditióihoz, egyházunk s a magyar szabadelvű társadalom közé magunk emelünk válaszfalat.

Vallásunk lényegét Jézus tanítása s a szabad vizsgálódás képezi. E két pillérre építették fel vallásunk nagy alapítói a protestantizmus büszke épületét, ezeken kell annak a jövőben is nyúgodnia.

Jézus tanítása adja Isten, ember és világról vallott felfogásunk és Istenbe vetett bizodalmunk változhatatlan hitbeli alapjait. Fenséges, vígasztaló, megtisztító igazságok foglalata az, melyhez az önhitt emberi ész sekély ratisnalizmusával hozzányúlni gyermekes és hiábavaló dolog.

Hiábavaló minden kisérlet létünk nagy problemáinak értelmünkkel való megfejtésére. A leg-geniálisabb bölcsésznek theoriái is bizonyító erő, tudományos érték nélküli üres phantazmagóriák, s e kérdések mélyére törekvő minden komoly és őszinte bölcselkedés a vígasztalan skepsis sivár nirvanájához, az emberi értelem csődjéhez vezet. De a ki ezt a küzdelemteljes útat megtette s reménytelenül állott meg a gondolkodás véghatárain, egy drágán szerzett, de nagy és termékeny igazsággal térhet meg útjából. Azzal az igazsággal, hogy Isten ember és világ lényegét eszünkkel meg nem foghatjuk soha, azokhoz csak a hit szövétneke, az isteni tanítás vezethet el. Az isteni tanítás, melynek valóságát lelkünk sejtelme, lelkünk sóvárgása mi bennünk hirdeti, melynek igazsága mellett mindaz tanúskodik, mi a földi sárral keverten lelkünkben élő isteni szikrából ered.

Ez az isteni tanítás positiv, változhatatlan alapja vallásunknak, isteni tekintély, mely előtt elménknek meg kell hajolnia.

De csak az isteni tekintély előtt.

A reformáczió fellázadás volt az emberi tekintély, az emberi tanítás uralma ellen. Luther és Calvin a szabadvizsgálódás jogáért küzdöttek, azt követelték minden emberi tekintélylyel szemben minden keresztyén számára, s méltatlan utódaik volnánk, ha az általok lerombolt tekintélyek helyébe az ő tekintélyüket állítanók.

Természetes dolog, hogy minden pozitiv vallás a maga felfogását dogmatikus rendszerbe foglalja össze, de ne feledjük, hogy a dogma emberi mű, mint ilyen, egyes emberek és korok gyarló felfogását tükrözi vissza, s bírálatnak, megvitatásnak, fejlődésnek van alávetve.

A protestantizmus alapeszméjével jönnénk tehát ellentétbe, ha bármely hitvallás dogmatikus rendszerének békóiba akarnók az egyház hítéletét beleszorítani. A mi egyházunk erőt, vígaszt és lelki békét nyújtó gyámola mindenkinek, ki Jézus tanítását magáénak vallja s az igazságot ennek alapján hívő lélekkel keresi. Mindenki, ki emberi gyarlóságát átérezve, Istén előtt megalázza magát, s az élő hit általi megigazúlásra törekszik, a maga hítének egész szabadságával férhessen meg a mi egyházunkban a nélkűl, hogy összeütközésnek kelljen lelkének benső súgallata s az egyház hívatalos igazsága között beállania.

Az őszinte vallásosságnak, a hit mélységének és bensőségének alapfeltétele ez, s vallásunk erkölcsi erejének veszedelmesebb ellensége nincs és nem is lehet, mint a dogmához merev ragaszkodást követelő azon orthodoxia, mely hozzá lánczol mások tanaihoz, s oly vallomásokra kényszerít, melyek nem lelkünk szentségéből fakadtak.

Az igehirdetés, a vallástétel fenséges aktusának profanálása ez.

Üres szertartássá alacsonyítja le azt, ha gondolkozás nélkűl elfogadott tételek gépies ismétléséből áll, vagy — mi sokkal roszabb — saját igaz meggyőződésünk eltagadására, hypokrizisre, az Úr szine előtt való hazudásra kényszerít.

Nem, nagytiszteletű Közgyűlés, arra az erős, élő igaz hítre, melyre a mai nemzedéknek oly égető szüksége van, nem ez az út vezet.

Egyházunk legjobbjainak lelki nyúgalmát, s apáink vallásához való ragaszkodását, a vélemény-szabadság, a

szabad vizsgálódás joga biztosítja csupán. De egyúttal ez óvja meg az öszhangot az emberi felvilágosodás, a haladó műveltség és a vallás örök igazságai között.

Minden vallás, mely az emberi ész gyarló alkotásait örök igazság gyanánt hírdeti, örök érvényt arrogál olyan tanok számára, melyek a tökéletesbűlő emberi elme bizonyos fejlődési fokát juttatják kifejezésre. Az emberiség haladásával be kell tehát a fejlődő tudomány, művelődés s az emberi elme által alkotott dogma között az ellentétnek állania, mely — ha át nem hidaljuk azt — a felvilágosodás és vallás közötti meghasonlásra vezet.

Ezt a szomorú jelenséget széltére látjuk fellépni korunkban. Kivált a latin fajoknál, de általában mindenütt, hol a vallásos felfogás az emberi tekintélyhez mereven ragaszkodik, a társadalom két táborra szakad: vallásos emberekre, kik a felvilágosodásnak, s felvilágosodottakra, kik a vallásnak ellenségei.

Mennyi szenvedés, mennyi erkölcsi nyomorúság, mennyi siralom és mennyi bűn származik e meghasonlásból! Mily iszonyú veszélyt rejt az az emberiség jövőjére nézve magában! Az emberiség lelki békéjének, erkölcsi épségének és boldogúlásának, de magának a vallásnak érdeke is egyaránt követeli, hogy az egyház tekintélyét csak az örök érvényű isteni tanításra szorítsuk, mely a haladó emberi elme növekvő látkörével mindenkor összeegyeztethető, s az összeegyeztetés ez áldásos munkájára nyissunk szabadtért a szabad vizsgálódás számára.

Ez az, mit tőlünk egyházunk szelleme s megalkotóinak dicső példája követel, ezt kell tennünk, ha vallásunk lényegéhez hívek kívánunk maradni. De ez még nem elég: nekünk, magyar protestánsoknak vannak más kötelességeink is, melyeket a magyar protestáns egyház nagy traditiói szabnak elénk.

Elévűlhetetlen érdeme, örök büszkesége, de egyúttal szerencséje is volt a magyar protestáns egyháznak, hogy évszázados történelmének változatos küzdelmei között, a magyar nemzet ügyével mindenkor azonosította magát, s felfogásával és egész működésével abba a keretbe illeszkedett belé, melyet a magyar nemzet faji, nemzeti és szabadság utáni törekvései szabtak elé.

Innen van az, hogy mindjárt a vallási üldözések legsötétebb korszakának lejártával, az egész magyar társadalomban vallásküloönbség nélkűl megnyilatkozik az a felfogás, miszerint a magyar protestantizmus megbecsülhetetlen erőforrás a magyar nemzet nagy czéljainak szol-

gálatában. Már a XVIII. század végén a magyar katholikusoknak legjobbjai küzdenek egyházunk igazai mellett s e lélekemelő jelenség az újjáébredési korszak összes küzdelmein végig vonúl. Mióta pedig a magyar nemzet önrendelkezési jogát visszanyerte, s kormányzatát önmaga intézheti, a magyar protestantizmus a maga erősen nemzeti jellegével és szabadságszeretetével, az állami élet összes illetékes faktorainak rokonszenves támogatásában részesűl.

Divattá vált napjainkban a tény valóságát kétségbe vonni; bizonyos oldalról rendszeresen ápolják a gyanút, hogy kedvezőtlen fordúlat állt be a legutóbbi időkben. Nagy szívóssággal törekszenek némelyek a magyar protestánsok bizalmatlanságát felkölteni s őket külön szervezkedésre reábírni.

Ennek a felfogásnak számára hiába keresnők a komoly ténybeli alapot; ellenkezőleg minden jel arra mutat, hogy mai kormányzatunk ezen a téren közvetlen elődjének munkáját következetesen folytatja tovább s ez az akczió, mely a protestáns egyház közérdekű tevékenységének állami segélyezésére a múltban vette kezdetét, változatlan jó akarattal s évről-évre fokozódó anyagi eszközökkel őlt fokozatosan mindnagyobb arányokat.

Talán triviális leszek, de nem tehetem, hogy egy tényre reá ne mutassak, mely valóban szembeszökően illusztrálja a mai helyzetet.

Két egyházkerületünk főgondnoki széke állott a közelmúltban betöltés alatt, két ízben volt tehát ref. egyházunk egy-egy tekintélyes részének alkalma megjelölni azon férfiakat, kiket bizalmára különösen méltóknak talál. A dunamelléki főgondnoki állás betöltésénél az egyházak szavazatai két oly férfiú között oszlottak meg, kik mindketten felelősség melletti részesei voltak a mai államkormányzatnak. Midőn pedig a dunántúli egyházkerületnek is főgondnokot kellett választania, a szavazatok többsége, az egész magyar protestáns közvélemény megnyugvásával s bizonyára teljes megnyugvásával azoknak is, kik másnak megválasztását óhajtották, azon férfiúra esett, ki a másik kerületben kisebbségben maradt.

Hogyan lehessen tehát félnünk oly kormányzati iránytól, melynek kiváló képviselői és intézői a magyar protestantizmus bizalmának íly előkelő letéteményesei.

Nem, nagytiszteletű Közgyűlés, nincs semmi jel, mi a magyar liberális közvélemény s a magyar közélet tényezőinek meghidegűlésére mutatna, ellenkezőleg arra

kell hogy indítson minden, a mit látunk és tapasztalunk, hogy azt a szolidarítást, a mely bennünket a magyar liberalizmussal egybeforrasztott, teljes bizalommal ápoljuk tovább, s nem felekezeti, de magyar nemzeti alapon, beleolvadva a szellemi függetlenség és szabadság híveinek nagy táborába, vegyük fel a harczot azokkal, kik a magyar nemzetet a nemzetközi ultramontanizmus jármába akarnák hajtani.

Mi sem természetesebb, mint hogy ez áramlat resensust kelt, reakcziót szül mi bennünk, de jogosúlt felháborodásunk által ne hagyjuk oly irányba sodortatni magunkat, mely egyházunk legszebb, legnemesebb tradiczióival ellentétben áll s végeredményében ellenségünk malmára hajtaná a vizet.

Oly gyakori és olyan szomorú jelenség az az emberiség történelmében, hogy a jogtalan támadás, az elnyomásra törekvés, az ellenséges indúlat, hasonló hibákat, hasonló szenvedélyeket ébreszt az ellentáborban, s az egymást kölcsönösen élesztő indúlatok árjában vesznek el népek, nemzetek és egyházak nyúgalmának, békéjének, boldogúlásának nagy érdekei.

Tömegeket e szenvedélyek heve, természetszerűleg ragad magával, de azok, kiket a reájok bízott nyáj pásztoráúl rendelt a gondviselés s kiket honfitársaik bizalma vezető állásra emelt, le kell hogy győzni tudják a szenvedély szavát. Nekik, ha méltók akarnak lenni a szerepre, melyet elvállaltak, ha valódi vezetőik azoknak, kik ő reájuk bízták magukat, minden körülmények között azon az úton kell megmaradniok, melyet a józan belátás, az igaz bölcseség s a reájok bízott közügy állandó érdekei szabnak eléjük.

Nekünk, kiket rész illet meg a protestáns egyház irányításában, nem szabad arról elfeledkeznünk soha, hogy a keresztyéni szeretet, a felvilágosodás, az igazi türelem vallásának követői vagyunk. Minden, mi ezzel ellentétben áll, minden szavunk, minden tettünk, mi más vallású testvéreink önérzetét, vallásukhoz való ragaszkodását sértheti, Jézus tanításával áll ellentétben, méltatlan apáink emlékéhez s veszélyezteti egyházunk érdekét.

Igenis, merítsünk tanúlságot korunk aggasztó jelenségeiből; a némely körökben indított aknamunkát ne nézzük tétlenűl. De ott és abban keressük a védelmet, mi egyházunkat valóban erősebbé teszi.

Arra az intenziv munkára fordítsuk egész erőnket, mely egyházunk beléletében vár reánk. Saját híveinknek

hitben erősítésében, lelkigondozásában; értelmi és erkölcsi nevelésében keressük azt az erőt, melylyel a jövő minden viszontagságaival megvívhatunk.

Oly végtelen sok ezen a téren a teendő, oly teljesen igényli az mindkét kezünk egész erejét.

Mekkora erőfeszítésre van szükségünk, ha teljesíteni kívánjuk azt a missziót, mely a közművelődés terén vár reánk. Hiszen volt idő, midőn úttörő volt egyházunk a magyar nemzeti kultura terén, és ha csak egész jövőnket veszélyeztető decadentiába esni nem akarunk, abban a nemes versenyben, melyet e téren állam és felekezetek folytatnak egymással, jövőre is az első sorban kell küzdenünk.

És mennyi nagy feladat vár reánk a szorosan vett egyházi téren is. A modern élet a maga válságaival, rázkódtatásaival és korlátot nem ismerő szellemével, mind újabb és újabb feladatokat tár elénk, a hívek lelki gondozása körül.

Ledőltek a vallás törvényes védfalai: ma már nem kénytelen senki valamely bevett vallásfelekezet tagjává lenni s egyházában való megmaradása a vallásos érzés spontán elhatározásán alapúl.

De ledőltek az eszmék, a gondolkozás korlátai is s a szellemi szabadság mai korában a vallásellenes, az istentagadó tanok híveink minden rétegét környékezik.

A kísértés számtalan nemétől kell tehát népünket megvédenünk. És meg is tehetjük ezt. Csak azt az igaz vallásos érzést kell megragadnunk s az eddiginél gondosabban ápolnunk, mely ott szunnyad magyar protestáns népünk lelke mélyében, s csak jó kertészre vár, hogy virágot és gyümölcsöt teremjen.

Nagy feladatok ezek, melyekhez mindenek előtt tetemes anyagi erőre van szükségünk és természetes, hogy e tény felszínre hozta az 1848 : XX. t.-cz. végrehajtásának jelszavát.

Jelszavát mondok, mert hiszen e törvény szoros értelmének valódi végrehajtását, hála Istennek senkisem követeli. Nem is lehet az másként. Hiszen e törvény az egyház összes szükségleteinek államosítását rendeli el, a mi, ha valaha bekövetkeznék, a halálharangot húzná meg féltékenyen őrzött kincsünk, autonomiánk felett. Fenmaradhatna az, mint üvegházi növény szánalomból, ideig-óráig, de életnedvetadó tápláló gyökerei volnának elmetszve. Erkölcsi jogosultságát veszítené el a jog, melylyel áldozat és kötelességteljesítés nem áll arányban, s az intézkedés

a határozás joga, ellenállhatatlan erővel azon tényezőre menne át, a mely intézményeink költségeit viseli.

Hála Istennek, nincs igaz protestáns ember hazánkban, ki a megoldás ezen módjától vissza ne riadna, és jó nyomon jár a közvélemény, midőn e törvény végrehajtása helyett, az abban letett ígéret részleges, autonomiánkat fentartó beváltását kívánja.

Az 1848-diki törvényhozás, az egyház összes terheinek átvételére tett ígéretet. Ennek az ígéretnek teljes beváltását nem kívánjuk. Áldozni kívánunk egyházunk czéljaira, viselni kívánjuk a terhet, a meddig erőnk engedi, a jövőben is, de annál több joggal kívánhatjuk azt, hogy ez ígéretet részlegesen váltsa be az állam és segélyünkre jöjjön mindenütt, hol közérdekű missziónk teljesítésére saját erőnk elégtelen.

Ez történt már a múltban is Nagytiszteletű Közgyűlés: azok a nagy terhek, melyeket a kor haladó igényei középiskoláink rendezése s a tanítói és lelkészi fizetés kiegészítése terén hárítottak reánk, messzemenő állami segélyezéssel nyertek kielégítést.

Mindezen intézkedések a 48-ban tett ígéret részleges beváltásának egy-egy láncszemét képezik; ezen az úton kell haladnunk a jövőben is, hogy kielégítést nyerjenek egyházunknak saját erőnket meghaladó összes szükségletei.

Az első legsürgősebb lépést az egyházi adózás rendezése képezi. Híveink teherviselési képessége oly aránytalanúl és sok helyt oly tűrhetetlen mérvig van igénybevéve, hogy ezt tétlenül nem nézhetjük tovább s egészen helyén való, hogy e kérdés megoldásánál is az államhoz fordúljunk s kérésünk jogalapját az 1848: XX. t.-czikkből merítsük.

E törvény az egyházi adó teljes megszüntetését ígérte. Teljes joggal kérhetünk tehát e helyett annyi segélyt, hogy megszüntethessük az egyháziadózás terén mutatkozó azon túlságokat, melyek az államot már csak polgárainak jóléte s adóképessége szempontjából is mélyen érdeklik.

Nem hihetem, hogy ezen kívánság siket fülekre találhasson; nem kételkedem, hogy saját anyagi erőnk áldozatkész felajánlása és az államsegély fokozatos igénybe vétele mellett, biztosítani fogjuk a nagy czéljaink elérésére feltétlenül szükséges anyagi erőt.

Az anyagi erő azonban önmagában véve, merőben elégtelen. Szellemi és erkölcsi erőnk megfeszítésére van szükség, ha egyházunk nagy misszióját betölteni kívánjuk.

Igaz, békésebb, boldogabb kort élünk őseinknél: bör-

tön, gályarabság, bitófa többé nem fenyeget. De e boldogabb kor a folytonos munkásság, a zajtalan kötelességteljesítés tágabb mezejét nyitja fel előttünk, a lelki gondozás tartalmában nő, szaporodnak annak feladatai.

Első sorban lelkészi karunkra háramlanak ebből újabb és újabb feladatok. Az elődeik által kitaposott ösvény szűk a modern élet összes feladatai számára. Érezniök kell, hogy a lelkipásztorság az egész embert, az egész életet megragadó hivatás. Keressék fel a népet az élet minden viszonyaiban, vígasztaló és tanácsadó lélekkel támogassák minden bajai között. Minden szavuk, minden tettük, egész életük a cura pastoralisnak, annak a feltűnés nélküli zajtalan és áldásos belmissziónak legyen szentelve, mely az igaz lelkipásztor működésének sarkkövét képezi.

De nagy hivatás vár Nagytiszteletű Közgyűlés, a világi elemre is. Mi egyetemes papságnak valljuk magunkat s lelkészeink részére nem ismerünk el előjogokat. És ez helyesen van így, de csak akkor, ha részt kívánunk a papitiszt munkájából és kötelességeiből is.

Fel kell ráznunk lethargiájából a protestáns világi elemet, nem azért, hogy a felekezeti türelmetlenség szekerébe fogjuk, de hogy anyagi és szellemi erejét gyümölcsöztessük a lelki gondozás, a vallás-erkölcsi nevelés, a lelket adó, lelket kereső és lelket építő jótékonyság nagy munkájában.

Mindenkinek, ki egyházunk ügyét bármily szerény körben híven szolgálja, éreznie kell, hogy Istenének és hazájának tesz szolgálatot s mint keresztyén és mint magyar ember, szent missziót teljesít.

Ez a tudat hatotta át egyházam ügyei terén eddig kifejtett szerény működésemet, ettől várok buzdítást és erőt gondnoki tevékenységemhez is.

Eljárásomban tévedhetek s tévedéseim számára kérem elnézésüket, arról azonban biztosíthatom s az iránt kérem egész bizalmukat, hogy más iránytűt ismerni nem fogok, mint meggyőződésemet s lelkiismeretem parancsszavát.

Isten engem úgy segéljen!“

Nagy lelki örömmel hallotta közgyűlésünk a gondnoki székfoglaló beszédet s elhatározta, hogy:

az esperes szívből fakadt üdvözlő szavai s egyházmegyei gondnoknak — a kegyeletes megemlékezés meghatott hangján tartott, mély

bölcsességű, igaz protestáns szellemű s nagy hatású székfoglaló beszéde, egész terjedelmökben jegyzőkönyvünkbe vétessenek föl.

43. Esperes előterjeszti gróf Tisza István levelét, melyben köszönetét fejezi ki a gyászoló család nevében Tisza Kálmán egyházmegyei gondnok elhunyta alkalmából a családhoz intézett részvétíratért.

Egyházmegyénk közgyűlése, a gyászoló család köszönőíratát meghatott szívvel veszi tudomásúl s boldog emlékű gondnoka iránt érzett hálás, kegyeletes emlékkel őrzi meg levéltárában.

44. Tisza Kálmán egyházmegyei gondnok halála fölött részvétét fejezi ki egyházmegyénk közgyűlése előtt a felsőszabolcsi, a beregi és a bihari ev. ref. egyházmegye.

A felsőszabolcsi részvétírat hivatkozik a súlyos csapásra, mely egyházi közéletünknek egyik legrégibb kipróbált s kemény harczokban megedzett bajnokától fosztott meg bennünket; kifejezi a közveszteség felett érzett keserüségét s ehez képest méltatja egyházmegyénk bánatát, veszteségét, melyben testvéries szívvel osztozik.

A beregi egyházmegye 2—1902. számú jegyzőkönyvi határozatában fejezi ki tiszteletét a megdicsőült nagy férfiú emléke iránt, fájdalommal osztozik az országos gyászban, s midőn a gondviselés által hazánknak, egyházunknak nehéz időkben adott e nagy államférfiú mély bölcseségű s magas keresztyéni erényekkel tündöklő egyházkormányzó emlékét jegyzőkönyvében örökíti meg, ugyanakkor igaz részvétét fejezi ki egyházmegyénk közgyűlése előtt is.

A bihari egyházmegye megbizásából, b. e. Szabó Károly bihari ev. ref. esperes emlékezik meg a nagy veszteségről, mely bóldog emlékű Tisza Kálmán nagyszalontai ev. ref. egyházmegyei gondnok elhalálozása által egyházunkat s hazánkat érte, s kifejezi fájdalmas részvétét egyházmegyénk előtt.

A közös nagy veszteség érzetében, a testvér-egyházmegyék által egyházmegyénk közgyűléséhez intézett eme részvétnyilatkozatokat köszönettel veszi tudomásúl s levéltárába helyezi egyházmegyénk közgyűlése.

45. Olvastatott az esperesnek következő jelentése a törvényszerű egyházlátogatásról:

„Nagytiszteletű Egyházmegyei Közgyűlés!

A folyó évben teljesített törvényszerű egyházlátogatásról a következőkben van szerencsém beterjeszteni jelentésemet:

a kisperegi, németperegi, pankotai, sillingyiai és szemlaki egyházakban, Fábián László egyházmegyei tanácsbíró úrral, — a lippai, ménesgyoroki és szentleányfalvai egyházakban, Csécsi Imre egyházmegyei jegyző úrral, — az aradi és nagyszalontai egyházakban személyesen végeztem a törvényszerű egyházlátogatást;

az erdőgyaraki, árpádi, feketetóti, tenkei, gyantai, kisházai, széplaki, belényesi, remetei, tárkányi, nyégerfalvai, fenesi és belényesújlaki egyházakban, Nagy Imre egyházmegyei tanácsbíró úr Bagdi János anti lelkészszel együttesen;

a beregböszörményi, k.-apátii, szakáli, m.-homorogi, komádii és mezősasi egyházakban Balogh Ambrus egyházmegyei tanácsbíró úr Budai János beregböszörményi lelkészszel együttesen;

a vadászi, bélzerindi, ágya-szintyei, erdőhegyi, feketegyarmati, tamásdai, bajji, nagyzerindi és anti egyházakban Márk Ferencz és Hajdú Elek egyházmegyei tanácsbíró urak;

a mezőgyáni, geszti, nagyharsányi, ugrai és biharzsadányi egyházakban Márk Ferencz tanácsbíró úr, Szabó István geszti lelkészszel együttesen;

az okányi, sarkadkeresztúri egyházakban Böszörményi Lajos egyházmegyei tanácsbiró úr, a kötegyáni egyházban Balogh Ambrus tanácsbíró úrral, a sarkadi egyházban Balogh Ambrus tanácsbíró úr és Kolumbán Áron kötegyáni lelkészszel együttesen végezték azt fölkérésem folytán.

A tisztelettel idezárt egyházlátogatási jegyzőkönyvek alapján a következő fontosabb s részben hatósági intézkedést igénylő ügyeket van szerencsém kiemelni:

Kitűnő tanítók: Lengyel József kisperegi leánytanító, Szabó Lajos, Borbély Imre, Szentessy Elek nagyszalontai fi-, Török Gyula, Szabó Gyula, Bakk János nagyszalontai leánytanítók; Varga Sándorné Raffai Ilona b.-böszörményi leány-, Szentandrássy Kálmán és Kiss Lajos komádii leány-, Papp Imre, Kiss Gyula és Kiss Dániel komádii fitanítók, — Szabó József nagyzerindi fi-, Báthory István

gyantépusztai vegyes-, Balogh József geszti fi-, Harmathy Gusztáv ugrai fitanítók, — Szőke János okányi fi-, Kiss Gábor okányi leány-, Mikó Márton, Boross Mihály sarkadi fi-, Szentimrey Márta, Nagy Lajos sarkadi leánytanítók, — Csathó Gyula kötegyáni fi- és Rovács János kötegyáni leánytanítók.

A vallástanítást kitűnő eredménynyel végezték: a gyantai áll. elemi iskolában Diószeghy Mihály lelkész; Belényesen a gör. kath. főgymnáziumban és állami elemi leányiskolában Sipos Imre lelkész; Remetén az áll. elemi iskolában Szathmáry István lelkész; Aradon a felsőbb tanintézetekben Csécsi Imre lelkész, az elemi iskolákban jeles eredménynyel Uray Sándor vallástanár és Kovács Pál ev. ref. kántor; Radna-Lippán az állami iskolákban és felsőbb tanintézetekben Virágos Sándor lelkész jeles eredménynyel; Sonkolyoson az áll. el. iskolában Gaál Lajos tanító-kántor jeles eredménynyel; Jánosfalván az áll. el. iskolában Tóth Lajos kántor-tanító kitűnő eredménynyel; Széplakon Fazekas Sándor kántor-tanító jeles eredménynyel; Kisházán Vidics János állami tanító jeles eredménynyel; Feketetóton az állami elemi iskolában Józsa Károly lelkész kielégítő eredménynyel; a nagyszalontai gymnáziumban és az önálló gazdasági ismétlő iskolában Szombathy István segédlelkész kitűnő eredménynyel.

1. Kisperegen a Szűcs József vezetése alatt levő fi-iskola általában gyönge- és fegyelmezés nélküli, miért is egyfelől a tanító figyelmeztetett iskolája mulasztásának helyrehozására, másfelől pedig a presbyterium az állásából folyó gondos ellenőrzésre s ajánltatott, hogy nevezett tanító a szünidőt használja fel iskolája hiányainak pótlására. A presbyterium jelentést tett, hogy a közvizsga ezen iskolában junius 30-án tartatott meg s hogy a gyermekek aug. 1-én az iskolába járásra felhívattak.

2. Pankotán a Kalkó Károly vezetése alatt levő vegyes iskola gyenge, fegyelem nélküli, miért is egyfelől a tanító iskolája hiányainak pótlására és a módszeres oktatásra útasíttatott, másfelől a presbyterium az állásából kifolyó gondos ellenőrízésre, hogy így ezen ideiglenes tanító vezetése alatt álló iskola hiányai a jövő iskolai évben kipótoltassanak, mert különben nevezett tanító állásán ideiglenes minőségben sem maradhat meg.

3. Boros-Sebesen a Füzes József vezetése alatt levő vegyes iskola gyenge, a fegyelem hiánya teljesen érezhető, miért is útasíttatott a tanító, hogy az iskolai év

megnyujtásával s kettőzött szorgalommal és a lelkész közreműködésével az iskola hiányait pótolja ki. A beérkezett jelentés szerint ezen iskola közvizsgája jul. 6-án tartatott meg jó eredménynyel.

4. A pankotai anyaegyházhoz tartozó Sillingyián az 56 1900. sz. egyh. megyei és 127/1901. sz. e. ker. végzés értelmében az ág. ev. egyház illetékes megbízottjaival Csepreghy György ág. ev. esperes és Gálik Mátyás apateleki ág. ev. lelkészszel együttesen jelent meg egyházlátogató küldöttségünk oly czélból, hogy a kötelező erejüvé tett u. n. geresdi egyezség alapján a sillingyiai egyesült prot. leányegyházat megalakítsa, a mi azonban buzgó igyekezetünk daczára sem sikerült, mivel a nagy számmal jelenvolt egyháztagok úgy az ev. ref. vallásuak, mint az ág. evangélikusok kijelentették, hogy nekik nem az egyesült egyház, hanem az állami iskola létesítése a főczéljok. Miért is az egyházhatóság nevében kijelentettük, hogy ilyen körülmények között a szóban levő egyezséget létrehozni, s annak alapján az egyesült prot. leányegyházat megalkotni nem czélszerű s így minden a régi jogi állapotban marad, t. i. a Sillingyián lakó ev. ref. vallásuak a pankotai ev. ref. anyaegyházhoz tartoznak, az ág. evangélikusok pedig az apateleki ág. ev. anyaegyházhoz, s mint ilyenek élvezik az egyházi törvényben gyökerező jogaikat s tartoznak teljesíteni kötelességeiket. — A vonatkozó jegyzőkönyv beterjesztetett.

5. Fekete-Tóton az állami iskolában a vallástanítást végező lelkész Józsa Károly figyelmeztetett, hogy a kiszabott tananyagot a kötelező vezérkönyv szerint végezze el.

6. Tenkén a Sági Péter vezetése alatt levő leányiskolában a számtan tanítása hanyatlást mutat, miért is nevezett tanító e hiány pótlására útasíttatott.

7. a b.-böszörményi egyház a nagyobb fiiskolánál úgy a tantermet, mint a 3 szobás tanítói lakást úgy átalakította, hogy az nem csak törvényszerű, hanem példa gyanánt is szolgálhat; javaslom azért, hogy egyházmegyénk közgyűlése fejezze ki elismerését a b.-böszörményi buzgó egyházi előljáróságnak a nagyobb fiiskola és tanítói lakás átalakítása körül kifejtett áldozatkészségeért.

8. Szakálon a lelkész-tanító Nagy Sándor csak május óta van alkalmazásban, az 5 hétig tartott tanítás eredménye elegendő, de az iskolai évi tanítás elbírálható nem volt, miért is szükséges, hogy a növendékek a jövő iskolai évben ugyanazon osztályban maradjanak.

9. Komádiban az iskolák meglepő és örvendetes javúlást mutatnak. A tanítás eredménye mind az 5 iskolában kitünő. Az egyház két újabb iskolát, illetőleg tantermet épít a f. évben s úgy a két belső fiu- és leány, valamint a külső leányiskolát is osztott iskolává alakítja át, egyházmegyénk régi óhajtása és tanácsa alapján.

10. Tamásdán a Német Lajos vezetése alatt levő vegyes iskolában a tanítás erndménye nemelegendő; helyette mint az 1901/2-ik évre alkalmazott ideiglenes tanító helyett a tamásdai egyház más tanítót választott, ki is állomását szept. 1-én köteles elfoglalni, — úgy az ujonnan alkalmazott tanító, mint a presbiterium útasítandó az elhanyagolt iskola hiányainak pótlására.

11. Nagyzerinden a tankötelesek száma minden iskolában felülhaladja a maximumot, a fiuiskolába feljáró tankötelesek száma jelenleg is 110, az előljáróság bejelentése szerint e szám jövőre 140-re emelkedik a Szabó József vezetése alatt álló fiuiskolában. Miután az egyház birtokában két tanterem áll üresen: útasíttatott a presbyterium, hogy a szükséges 4-ik tanítói állomásnak az államtól kérendő, kiegészítéssel leendő mielőbbi szervezésére tegye meg a szükséges lépéseket.

12. A Szendrei Gábor vezetése alatt levő kötegyáni első osztályú iskolában a tanítás eredménye elégtelen; helyette már mint ideiglenes tanító helyett más tanítót választott a kötegyáni egyház, a ki ezen állást f. é. szept. 1-én elfoglalni köteles. Ugy az ujonnan alkalmazott tanító, mint a kötegyáni presb. utasítandó, hogy ezen elhanyagolt iskola hiányait pótolja ki.

13. Az egyházmegyei tanügyi-bizottság nevében van szerencsém jelenteni, hogy a hozzám beérkezett adatok szerint egyházmegyénkben 103 tanító volt alkalmazva, kik közűl csak fiukat 36, csak leányokat 33, együttesen a kettőt 34 tanít; — közülök képesítve van oklevéllel 77, igazolványnyal 11, kibocsátással 5, lelkész-tanítói képesitéssel 2, segédlelkészivel 4, nincs képesitve 4, — ezek közűl állandó: 88, ideiglenes: 14, segéd: 1, — a tanítók folyó évi összes javadalma 109,722 korona; az egyházkerület által meghatározott A) tanterv szerint tanitott 21, B) szerint 15, C) szerint 67, „kitünő“ eredménynyel: 29, „jeles“ eredménynyel: 28, „elegendővel“ 44, „nem elegendővel“ 2; — a 6—12 éves 9627 tanköteles közűl feljárt; 8892, az iskolát idő előtt elhagyta: 289, iskolába sohsem járt: 446, más vallásuak járnak ref. elemiiskolába: 309, — a 13—15 éves 2940 tanköteles közül feljárt: 2316,

nem járt: 624, konfirmáltatott; 1176, az iskolai épületek száma: 85; ebben van 96 tanterem, melyből törvényszerű: 53, kielégítő: 31, tűrhető: 12. A f. iskolai évben az iskoláztatásra fordított kiadások főösszege; 126,300 korona.

Tiszteletem kifejezésével vagyok Nagyszalontán, 1902. aug. 24.

Széll Kálmán,
ev. ref. esperes.

Felolvasott esperesi jelentést egyházmegyénk közgyűlése tudomásúl veszi, egész terjedelmében jegyzőkönyvében foglalja; inditványait határozati erőre emeli.

a) Kisperegen Szücs József fitanító a tanításban több szorgalmat fejtsen ki s az iskolai fegyelmet növendékei között tartsa fenn; a presbyterium pedig a köteles gondos ellenőrzést gyakorolja.

b) Pankotán Kolkó Károly vegyesiskolai tanító tanítványainak módszeres oktatására s iskolájában a fegyelem fentartására, a presbyterium pedig ez iskola vezetésének gondos ellenőrzésére útasíttatik.

c) Füzes József borossebesi tanító vezetése alatt levő vegyes iskolának jó eredményű közvizsgájáról megnyugvással értesűl egyházmegyénk közgyűlése.

d) Sajnálattal értesűl egyházmegyénk közgyűlése arról, hogy Silingyián az egyesült protestáns leányegyház megalakítása s így ott egy életerős protestáns népiskola felállítása meghiúsult; s annak tudatában, hogy a hazafisággal párosúlt hithűségnek ápolója s fentartója elsőhelyen a mi magyarországi ev. ref. egyházunk és ennek veteményes kertje az ev. ref. magyar iskola: addig is — mig jobb idők, kedvezőbb körűlmények beálltával ev. ref. felekezeti jellegű magyar népiskola felállításával leányegyházzá alakúlhatna a silingyiai ev. ref. fiókegyház — kitartásra, hithűségre s az erők gyűjtésére inti s buzdítja Silingyián lakó ev. ref. vallású hitsorsosainkat.

e) Józsa Károly f.-tótii lelkész útasíttatik, hogy az állami iskolában a vallástan anyagát a kötelező vezérkönyv szerint tanítsa.

f) Tenkén Sági Péter leányiskola-tanító a számtan tanításában fokozottabb szorgalmat fejtsen ki.

g) A b.-böszörményi egyház presbyteriumának a nagyobbik fiúiskola tantermének, valamint a tanítói lakásnak mintaszerű átalakításáért, elismerését nyilvánítja.

h) Szakálban az ev. ref. iskola növendékei a tanévet ismételni kötelesek.

i) Komádiban az iskolák javúlását s az iskolák átalakítását és fejlesztését örömmel veszi tudomásúl e. m. közgyűlésünk.

k) A tamásdai presbyterium útasíttatik, hogy vegyes iskolájában a tanítást ellenőrizze s az elhanyagolt iskola hijányainak pótlására minden törvényes eszköz felhasználásával törekedjék.

l) A nagyzerindi presbyterium — tekintettel túltömött iskoláira — egy 4-dik tanítói állomás szervezésére s eshetőleg állami segélylyel is felállítására tegye meg a szükséges lépéseket.

m) A kötegyáni presbyterium az első osztályú iskolában a tanítás menetét szigorúan ellenőrizze s a jövő tanévben elkövessen mindent, hogy az elhanyagolt iskola hijányai kipótoltassanak.

46. Olvastatott esperesnek következő jelentése az elnökileg elintézett ügyekről:

„Nagytiszteletű Egyházmegyei Közgyűlés!

Egyházmegyénk utóbbi közgyűlése óta az elnökileg elintézett közérdekű ügyekről a következőkben van szerencsém beterjeszteni jelentésemet:

1. Május 12-én 225. sz. a. a szentleányfalvai presbyterium választása alapján Tarkó János okl. tanítót bemutatott oklevele alapján 1902. szeptember 1-től kezdődőleg ideiglenesen megerősítettem a szentleányfalvai ev. ref. kántorsággal egybekötött vegyes iskola-tanítóságban.

2. Junius 11-én 269. sz. a. miután meggyőződést szereztem arról, hogy a sonkolyosi ev. ref. egyház a törvényes formák pontos megtartásával f. é. május 19-én foganatosított lelkészválasztás alkalmával meghívás utján, Nagy Lajos szemlaki h. lelkész tanítót választotta meg

lelkészévé, Nagy Lajost felhatalmaztam ezen lelkészi állomás elfogadására és köteleztem annak f. é. augusztus 1-én leendő elfoglalására.

3. Május 30-án 274. sz. a. a vadászi presbyterium és egyházközségi közgyűlés indokolt fölterjesztése alapján jóváhagytam a vadászi egyház azon intézkedését, hogy a lelkészi és fitanítói lakáson összeomlással fenyegető istálló újra építését, összekötik a rozzant állapotban levő leányiskola és tanítói lakás újra építésével, felhasználván ez utóbbinak anyagját az istállók építéséhez, mely istálló építési összes költsége a takarékmagtári gabonakészlet $^2/_3$-ának 60 köböl gabonának árából és a Szilágyi-féle föld f. évi haszonbérének felerészéből fedeztetik. A takarékmagtári készlet $^1/_3$-a a 34 köböl pedig további gyümölcsöztetés végett fenhagyatik s a Szilágyi-féle föld folyó évi haszonbérének másik fele az egyház még fent levő adósságának végleges törlésére fordíttatik.

Az újonnan építendő leányiskola és tanítói lakás bemutatott tervrajzát és költségvetését Veress Károly egyházmegyei szakértő megjegyzéseinek és a költségvetésre vezetett útasításainak pontos megtartásával jóváhagytam azzal, hogy az építési szerződés megerősítés végett hozzám lesz beterjesztendő. Jóváhagytam továbbá, hogy a leányiskola és tanítói lakás építési költsége: 4000 korona fedezésére, 3000 korona vettessék ki az egyháztagokra építési pótadó-képen 3 év tartamára, melyből az egész 3 esztendőről a legkisebb adófizető 4 koronával, a legtöbb adófizető 24 koronával róvható meg összesen; a hiányzó 1000 koronát pedig fedezze az egyház a Szilágyi-féle földjének 1903. és 1904. évi haszonbére. Végül engedélyeztem, hogy a f. évben eszközlendő építésre a vadászi egyház 4000 korona ideiglenes kölcsönt vegyen föl 6%-os kamatláb mellett a helybeli hitelszövetkezettől, félévenkénti 10%-os tőketörlesztéssel, úgy hogy ezen 4000 koronás ideiglenes kölcsön 5 év alatt teljesen kifizetve legyen. Jóváhagyó tudomásul vettem, hogy Balogh József vadászi tanító 2000 kor. kölcsöntőke után járó kamatnak 5 éven át sajátjából leendő fizetésére kötelezte magát az egyház helyett, csakhogy egészséges és jó lakást nyerhessen; és hogy a vadászi hitelszövetkezet az évi nyereségből 200 kor. adományra kötelezte magát a leányiskola építési czéljára. Az építési szerződést f. évi junius 24-én azzal hagytam jóvá ad 274. sz. a. a nagyszalontai ev. ref. egyházmegye nevében, hogy a vadászi ev. ref. presbyterium állásából köteles úgy a beszerzendő anyagok jóminőségéért, mint

a jóváhagyott tervszerinti építésért és jó munkáért szavatosságot vállalni, az építést ellenőrízni és a szakértői átvételről hozzám jelentést tenni.

4. Junius 19-én 324. sz. a. a szentleányfalvai presbyterium és egyházközség közgyűlés indokolt fölterjesztése és az egyházlátogatás alkalmával szerzett személyes tapasztalatom alapján jóváhagytam a szentleányfalvai egyház azon intézkedését, hogy fentlevő és terhes függő adósságainak konvertálására és a lelkészi lakáson halaszthatatlanul szükségessé vált javítások fedezésére a Magyar Földhitelintézettől hosszabb lejáratú törlesztéses kölcsönképen 3500 koronát vehessen föl, miután ezen összegnek fölvétele az egyház tagjaira újabb terhet nem ró s a felveendő kölcsön évi törlesztését, kamatját az egyház mostani rendes bevételéből fedezheti, a mellett függő adósságait kifizetheti s a halaszthatatlan javításokat a lelkészi lakáson eszközölheti.

5. Junius 21-én 326. sz. a. a remetei presbyterium és egyházközségi közgyűlés indokolt felterjesztése alapján jóváhagytam azon bérszerződést, melynek értelmében a remetei egyház iskolája udvarán az újabban építendő tantermet 10 évre 1903 január 1-től 1913 január 1-ig évi 100 korona bérért a magyar királyi kincstárnak állami iskola czéljára haszonbérbe adja, oly formán, hogy a 10 évről esedékes haszonbér 1000 korona, a bérlemény kifogástalan átvétele után egy összegben előlegesen fog kifizettetni, mely összegből a remetei egyház az új tanterem építési költségét fedezi.

6. Junius 27-én 339. sz. a. az anti presb. választása alapján Kis Mihály okleveles tanítót, ki eddig f.-gyarmati fitanítóul volt alkalmazva, ideiglenesen megerősítettem az anti vegyes iskola tanítóságban s köteleztem arra, hogy ezen állomást f. é. szeptember 1-én elfoglalja.

7. Julius 2-án 361. sz. a. a szalontai presbyterium választása alapján Seres László okleveles tanítót, ki eddig Péterszegen volt alkalmazva, ideiglenesen megerősítettem a nagyszalontai IV-ik osztályú fitanítóságban s köteleztem, hogy ezen állomást f. é. szeptember 1-én elfoglalja.

8. Julius 18-án 345. sz. a. a 26 1902. sz. egyházmegyei végzés értelmében a komádi ev. ref. presbyterium és egyházközségi közgyűlés indokolt fölterjesztése alapján, jóváhagytam az egyház azon intézkedését, melyszerint a belső fiuiskola telkén egy új tantermet, a Seprenyitől 3200 koronáért vett telkén pedig egy másik tantermet épít 8570 korona átalány árért, fedezet erre a becsatolt pres-

byteri jegyzőkönyvek szerint 12,717 korona, mely különböző forrásokból áll az egyház rendelkezésére. Az egyházmegyei szakértő által készített terv és költségvetés és zártajánlatok alapján ifj. Maász Ádám mezőberényi vállalkozóval kötött építkezési szerződést azzal hagytam jóvá, hogy a komádii ev. ref. presbyterium állásából folyólag úgy a hatóságilag megállapított tervszerinti építésért, mint az ahhoz felhasznált anyagok és alkalmazott munka jó és kifogástalan voltáért szavatossággal tartozik, miért is az épitést úgy annak folyamán ellenőrizni, mint annak bevégeztével a szakértői átvételről hozzám jelentést tenni köteles.

9. Julius 20-án 343. sz. a., Szondy Géza kisperegi lelkészt további intézkedésig fölkértem és megbíztam, a szemlaki egyház felügyelő lelkészségével, miután a szemlaki h. lelkésztanító sonkolyosi rendes lelkészszé választatott s ezen állomásának elfoglalására augusztus 1-jére kötelezteteti.

10. Julius 23-án 373. sz. a., a szemlaki presbyterium választása alapján, Juhász József szentleányfalvai tanítót fölhatalmaztam, oklevele és beterjesztett okmányai alapján, a szemlaki vegyesiskola tanítóság elfogadására és köteleztem ezen állomás haladéktalan elfoglalására.

11. Augusztus 6-án 358. sz. a., a tamásdai presbyterium választása alapján, Bányai István érendrédi ev. ref. tanítót, bemutatott oklevele és szolgálati bizonyítványa alapján, ideiglenesen megerősítettem a tamásdai kántorsággal egybekötött vegyesiskola tanítóságban és kötelezteni arra, hogy ezen állomást f. é. szept. 1-én elfoglalja.

12. Augusztus 8-án 380. sz. a., a pankotai presbyterium indokolt fölterjesztése alapján, kivételesen megengedtem, hogy Kalkó Károly, ki a f. tanévben ideiglenes tanítóul volt alkalmazva Pankotán, még az 1902/3-ik iskolai évre Pankotán ideiglenes tanítóul alkalmaztassék, azon határozott kikötéssel, hogy tanítói tisztének buzgó odaadással, jó erkölcsi magaviselettel és legalább kielégítő eredménynyel felel meg, mert különben ideiglenesen sem maradhat meg ezen állomáson.

13. Augusztus 8-án 387. sz. a., a feketegyarmati presbyterium választása alapján, Tóth István tiszadadai tanítót, bemutatott szolgálati bizonyítványa és részleges tanítói igazolványa alapján, ideiglenesen megerősítettem a feketegyarmati tanítóságban azzal, hogy hátralevő tanítói vizsgáját, f. év szeptember havában letenni köteles.

14. Augusztus 21-én 412. sz. a., a remetei presbyterium és egyh. községi közgyűlés indokolt fölterjesztése alapján,

engedélyt adtam arra, hogy az egyház a már megkezdett iskolai tanterem fölépítésére, 5%-os kamat mellett, 1400 korona ideiglenes kölcsönt vehessen föl, melyből 1000 koronát fél esztendő múlva, 1903 január havában, visszafizet az iskolai tanterem 10 évi haszonbéréből, melyet egy összegben kap meg a m. kir. államkincstártól, 400 koronát pedig 3 év alatt fizet vissza a magtári alap kamatjából.

15. Nagytiszteletű egyházmegyei Közgyűlés! Bánatos lélekkel jelentem be, a békésbánáti ev. ref. egyházmegye kiváló esperesének, fájdalom, már csak néhai Szabó Jánosnak, f. é. május hó 23-án történt gyászos elhunytát.

Szabó János nemcsak a békésbánáti egyházmegyének és a tiszántúli ev. ref. egyházkerületnek, hanem az egész magyarországi ev. ref. egyháznak egyik vezérlő munkása volt; — ki 39 esztendőre terjedt közpályáján, úgy az íge hirdetésében, mint a kormányzói bölcseségben és a szeretet lelke által sugalt egész életében és viselkedésében példányképül állott mindnyájunk előtt, mint az Úr szőllőjének igaz és hívatott munkása, mint egy második János apostol.

Ezen fáradhatatlanúl tevékeny, sikeres és áldásos munkásságban gazdag földi élet: eszményi szép halállal végződött be. Mert az egyházkerületi közgyűlésben ajakán a törvény tiszteletére buzdító szóval, minden szenvedés nélkül, egyszerre lehellte ki nemes lelkét s tért meg az ő Urához, mint az ó-testamentomi szenthajdanban az Úrnak ama kiválasztottja ..

Tisztelettel fölkérem a Nagytiszteletű Egyházmegyei Közgyűlést, hogy ezen kiváló jelesünk emlékét, örökítse meg jegyzőkönyvében s az ő elhunyta fölött érzett veszteség fájdalmát, tolmácsolja a gyászoló családhoz és a békésbánáti ev. ref. egyházmegyéhez intézendő részvétíratában.

16. Bánatos lélekkel jelentem be továbbá a bihari ev. ref. egyházmegye buzgó esperesének, fájdalom, már csak néhai Szabó Károlynak, f. é. junius hó 2-án, a törvényszerű egyházlátogatás alkalmával váratlanúl történt gyászos elhunytát.

Szabó Károly 17 éven át volt a bihari ev. ref. egyházmegyének esperese, úgy ezen idő alatt, mint általában 35 esztendőre terjedt közpályáján buzgó tevékenység, igaz hűség és valódi kötelességérzet jellemezték őt.

Tisztelettel kérem azért a Nagytiszteletű egyházmegyei közgyűlést, hogy egyházi közéletünk ezen buzgó munkásának emlékét örökítse meg jegyzőkönyvében és az ő elhunyta fölötti veszteség fájdalmát fejezze ki, a gyászoló

családhoz és a bihari ev. ref. egyházmegyéhez intézendő részvétíratában.

Végül részvéttel jelentem be, a nagyszalontai ev. ref. egyház egyik kitűnő tanítójának Váczi Sándornak f. évi ápril. hó 10-én, életének 57-dik évében s közhasznú tanítói munkásságának 38-dik évében történt gyászos elhunytát.

Tiszteletem kifejezésével vagyok Nagyszalontán, 1902. aug. 27. *Széll Kálmán*,
ev. ref. esperes."

Egyházmegyénk közgyűlése az esperesi intézkedéseket általában jóváhagyó tudomásúl veszi, megerősíti.

a) A vadászi egyháznak azon esperesileg jóváhagyott intézkedését, hogy rozzant leányiskolája s tanítói lakása anyagjának fölhasználásával, takarékmagtári készlete $^2/_3$-dának, 60 köböl gabonának árából s a Szilágyi-féle föld f. évi haszonbérének felerészéből, a lelkészi és a fitanítói lakáson levő istállókat újra építi; a magtári készlet $^1/_3$-adát — 34 köblöt tovább kamatoztatja; a Szilágyi-féle föld f. évi haszonbérének másik felét az egyház adósságának végleges törlesztésére fordítja: a maga részéről is megerősíti.

Az újonnan építendő leányiskola és tanítói lakásnak esperes által jóváhagyott tervrajzát s 4000 koronás költségvetését — a szakértő útasításai pontos megtartásának kötelezésével szintén megerősíti. Ehhez képest hozzájárúl az építési szerződésnek esperesi jóváhagyásához. Megengedi, hogy az építési költségek fedezésére összesen 3000 korona építési pótadót vethessen ki 3 év tartamára az egyháztagokra s a hiányzó 1000 koronát a Szilágyi-féle föld 1903. és 1904. évi haszonbéréből fedezze; s hogy a f. évben eszközlendő építésre 4000 korona 6%-os kölcsönt vegyen föl az egyház a helybeli hitelszövetkezettől, félévenként 10%-os tőketörlesztéssel, úgy, hogy e kölcsön 5 év alatt teljesen kifizettetik. Elismeréssel s dícsérettel emeli ki Balogh József vadászi tanítónak azon kötelező ajánlatát, hogy 2000 korona kölcsöntőkének kamatját 5 éven át a sajátjából fogja fedezni, valamint a vadászi hitelszövetkezet 200 kor. adományát.

Útasítja a presbytériumot, hogy az építési anyagok jó minőségét s az építési munka tervszerinti eszközlését kötelessége szerint ellenőrizze, az épület szakértői átvételéről gondoskodjék. Végül az építési pótadó kivetéséről s pontos beszedéséről az egyház gondnoki számadás kapcsán, számvevőszék útján egyházmegyénk közgyűléséhez annak idejében jelentést tegyen.

b) Nagy Lajos a sonkolyosi lelkészi hivatalban megerősíttetik.

c) Egyházmegyénk közgyűlése megerősíti a szentleányfalvai egyháznak esperesileg is jóváhagyott azon intézkedését, hogy adósságainak kifizetésére s a lelkészi lak kijavítására szükséges költség fedezésére, a Magyar Földhitelintézettől 3500 korona hosszabb lejáratú törlesztéses kölcsönt vehessen föl, s ennek törlesztését az egyház rendes bevételéből eszközölhesse, kötelezvén az egyház presbyteriumát, hogy erről a gondnoki számadás kapcsán — számvevőszék útján egyházmegyénk közgyűléséhez évenként jelentést tegyen.

d) Egyházmegyénk közgyűlése megerősíti a remetei egyháznak esperesileg jóváhagyott bérszerződését, mely szerint az egyház az iskolája udvarán építendő új tantermet 10 évre (1903 január 1-től 1913 január 1-ig) évi 100 korona bérért s állami iskola czéljára haszonbérbe adja a magyar királyi kincstárnak, oly formán, hogy a 10 évi bérösszeg — 1000 korona — az épület átvétele után előlegesen fog kifizettetni, s hozzájárúl az egyháznak esperes által adott engedélyhez, mely szerint 1400 korona 5%-os kölcsönt vehessen föl s e kölcsön fedezésére a bérösszegből 1000 koronát fordíthasson s a fenmaradt 400 koronát 3 év alatt magtári kamatokból fizethesse. Útasítja a presbyteriumot, hogy az építési költségekről annak idejében az egyházgondnoki számadás kapcsában számvevőszék útján egyházmegyénk közgyűléséhez jelentést tegyen.

e) Megerősíti a komádii egyház azon intézkedését, hogy a belső fiúiskola telkén egy új tantermet, a Seprenyitől 3200 koro-

náért vett telken pedig egy másik tantermet épít 8570 korona átalány árért, s hogy az építési költség fedezésére 12,717 koronát fordíthasson. Megerősíti az egyháznak Maxász Ádám vállalkozóval kötött s esperes által jóváhagyott építési szerződését is, kötelezvén az egyház presbyteriumát, hogy az építés tervszerinti vezetését, az építési anyagok kifogástalan voltát illetőleg a köteles ellenőrzést gyakorolja, s az átvételt szakértő közbenjöttével eszközölje. Végül az építési költségekről — az egyházgondnoki számadás kapcsán — számvevőszék útján egyházmegyénk közgyűléséhez annak idejében jelentést tegyen.

f) Szabó János békésbánáti ev. ref. esperesnek váratlanúl bekövetkezett halála fölött, egyházmegyénk közgyűlése igaz és mély részvétét fejezi ki, úgy a békésbánáti testvér-egyházmegye közgyűlése, mint az elhunyt feledhetetlen lelkész és esperes gyászoló családja előtt. Fájdalmas — de Isten akaratán megnyugovó szívvel gyászolja a vezérszerepében sokra hívatott férfiút, s midőn az ő áldott jó szívének, kormányzói bölcseségének s fáradhatatlan munkásságának emlékét, 39 évre terjedő közpályáján át felújítja, midőn a gyöngédszívű családfőről s jó barátról, a bölcs lelkipásztorról, a tevékenységben példányszerű espesről emlékezik, s az otthon nyájas körében, a templomi szószék komoly magaslatán, a nagy egyházmegye élén, az egyházkerület, a konvent, a zsinat tanácskozó termében nézi a megbóldogúltat: a fájdalom könyei közt is hálát mond a Gondviselésnek, hogy ez arany szívű, gyémánt lelkű, pihenést nem ismerő harczost az ő földi egyházának kormányzó munkásai közé állította s ott 39 éven át híven munkálkodni engedte. Áldást rebeg dicső emlékére, s azt jegyzőkönyvében örökíti meg.

g) Szabó Károly bihari ev. ref. esperes 35 éven keresztül volt az Úr szőllőjének hű és igaz munkása, s 17 éven át kormányozta a bihari testvér-egyházmegyét. A testvéri s kartársi szeretet volt vezérlő elve, útmutatója, munkás, érdemekben gazdag közhasznú pályáján. Egyházában, egyházmegyéjében „*munkálkodott híven a míg nappal volt*".

A halál egyházkormányzói tevékenysége színterén — s ép szülötte földén — szólítá el közűlünk. A buzgó lelkipásztor és esperes, az igaz és hű barát emlékezete legyen áldott közöttünk. Közhasznú, tevékeny életének emlékét jegyzőkönyvében örökíti meg egyházmegyénk közgyűlése s erről úgy a testvér bihari ev. ref. egyházmegye közgyűlését, mint az elhunyt esperes-lelkész gyászoló családját résztvevő szívvel értesíti.

47. Olvastatott esperesnek a scontró ügyekről beterjesztett következő jelentése:

„Nagytiszteletű Egyházmegyei Közgyűlés!

A scontró ügyekről a következőkben van szerencsém jelentésemet beterjeszteni:

1. Szentleányfalvai lelkész f. é. május 15-én 113. sz. a. hivatkozással a 18/1902. sz. egyh. megyei végzésre jelenti, hogy a mult évi gondnoki számadás hibástételét kiigazíttatta, s illetőleg a gondnok által a 20 fillért visszafizettette.

2. Van szerencsém jelenteni, hogy egyházmegyénk közelebbi közgyűlése óta, a magy. kir. vallás- és közokt. miniszterium a következő egyházakban szolgáló tanítók részére engedélyezett államsegélyt első ötödéves korpótlék fedezésére:

a) Hegyesi Gergely b.-zsadányi tanító első ötödéves korpótléka fejében évi 100 koronát f. é. márczius 12-én 11,539. sz. a. rendeletében.

b) Győrösi István b.-zsadányi tanító első ötödéves korpótléka fejében évi 100 koronát f. é. márczius 15-én 18,626. sz. a. rendeletében.

c) Kutasi Ferencz b.-böszörményi tanító első ötödéves korpótléka fejében évi 100 koronát f. é. márczius 22-én 20,387. sz. rendeletében.

d) Asztalos Ferencz b.-böszörményi tanító első ötödéves korpótléka fejében évi 100 koronát f. é. márczius 22-én 20,388 sz. rendeletében.

e) Varga Sándor b.-böszörményi tanító első ötödéves korpótléka fejében évi 100 koronát f. é. márczius 20-án 11,531. sz. rendeletében.

f) Kiss Lajos komádi tanító első ötödéves korpótléka fejében évi 100 koronát f. é. márczius 20-án 11,553. sz. rendeletében.

3. Junius 27-én 337. sz. a. az egyetemes konvent egyh. adóügyi bizottsága által bekivánt az egyházi adózásra vonatkozó 1900. évi egyházi teher egyénenkénti kimutatását egy példányban az egyházmegye levéltárába helyeztem el.

Tiszteletem kifejezésével vagyok Nagyszalontán, 1902. aug. 27.

Széll Kálmán,
ev. ref. esperes."

Tudomásúl vétetik.

48. A gróf Tisza István egyházmegyei gondnokká választatása folytán üresedésbe jött egyházmegyei világi tanácsbírói állás betöltésére nézve, elnöklő esperes előterjesztéséhez képest:

fölhívja egyházmegyénk közgyűlése a kebelbeli egyházak presbyteriumait, hogy egyházmegyei világi tanácsbíróra adandó szabályszerűleg kiállított szavazataikat f. év végéig (decz. 31) küldjék be az esperesi hivatalhoz.

A szavazatok felbontásával s számbavételével, — eshetőleg ujabb szavazások elrendelésével, — esperes elnöklete alatt Dr. Balogh Elek, Böszörményi Lajos és Hadházy Kálmán egyházmegyei tanácsbírákat, mint küldöttséget megbízza azzal, hogy e tárgyú jelentésöket a közelebb tartandó egyházmegyei közgyűléshez terjesszék be.

49. Esperes beterjeszti számadását az általa továbbított hivatalos pénzekről.

„Nagytiszteletű Egyházmegyei Közgyűlés!

Van szerencsém jelenteni, hogy egyházmegyénk utóbbi közgyűlése óta a következő hivatalos pénzeket továbbítottam:

Sorszám	Idő 1902.	Okmány száma	Megnevezés	Bevétel kor.	Kiadás kor.
1	April 9	196	Rózsa Sándor e. ker. pénztárnok f. é. missziói segélyül	1700	—
2	„ 12	ad 196	Ebből: borossebesi lelkésznek missziói segély		600
3	„ 14	ad 196/1	radnalippai „ „ „	—	800
4	„ 15	ad 196/2	erdőhegyi „ „ „		300
5	Jun. 11	288	Rózsa Sándor e. ker. pénztárnok 5 lelkész tőkesegély évjáradékául	490	—
6	„ 12	291	Ebből: feketetói lelkésznek	—	98
7	„ 13	291/1	ménesgyoroki „	—	140
8	„ 17	291/2	bélzerindi „	—	42
9	„ 16	291/3	b.-sonkolyosi „	—	140
10	„ 21	291/4	szakáli „	—	70
11	„ 11	289	Egyházkerületi pénztárnok egyszermindenkori közalapi segélyül	150	—
12	„ 16	289/1	Ebből: Tárkánynak		50
13	„ 16	289/2	Nyégerfalvának	—	50
14	„ 16	289/3	Szintyének		50
15	Jul. 9	368	Egyházkerületi pénztárnok f. évről rendes államsegélyül	1966	
16	Aug. 6	ad 368	Ebből egyházmegyei lelkészi gyámintézetnek	—	1206
17	„ 4	—	Nagyszalontai takarékpénztárba betét	—	760
				4306	4306

Tiszteletem kifejezésével vagyok
Nagyszalontán, 1902 augusztus 22. *Széll Kálmán*,
ev. ref. esperes."

Egyházmegyénk közgyűlése ezen számadás megvizsgálására Onodi Sándor és Boross Gábor lelkészeket küldötte ki, kik is ezen megbízatásukban eljárván, beadott jelentésükben igazolják azt, hogy esperesnek egyházmegyénk utóbbi közgyűlése óta 1902. augusztus 22-ig továbbított hivatalos pénzekről beterjesztett számadását rendben levőnek, a megfelelő okmányokkal teljesen felszereltnek és igy kifogástalannak találták, minélfogva esperesnek az említett időről a felmentvény megadását véleményezik.

Egyházmegyénk közgyűlése a számvizsgálók jelentése alapján a számadást jóváhagyja, esperesnek a felmentvényt a szokásos fentartással megadja, a számadást egész terjedelmében jegyzőkönyvbe venni, az okmányokkal együtt levéltárba tétetni rendeli.

50. Sulyok István, a nagyváradi ev. ref. leányinternátus előadója jóváhagyás és megerősítés végett beterjeszti az 1902—903. tanévre szóló internátusi költségelőirányzatot a következő tételekben:

		Korona	Korona
	I. Szükséglet.		
	a) *Személyi kiadás:*		
1	Igazgatónő évi fizetése	1000	
2	„ első korpótléka	100	
3	Házvezetőnő évi fizetése	400	
4	Német kisasszony fizetése	360	
5	Intézeti orvos évi tiszteletdíja	100	
6	Alkalmazottak évi fizetése	800	2760
	b) *Dologi kiadás:*		
1	Intézeti háztartás 10 hóra	7000	
2	Intézet szünidei kitartása	300	
3	120 □ m. tűzifa felvágatással	900	
4	Világitás	400	
5	Épület fentartása	150	
6	Állami adó, tűzbiztosítás	30	
7	Postai és irodai szükségletek	20	
8	Intézeti könyvtár alapját képező füzetekre . . .	50	
9	Előre nem láthatókra	200	9050
	összesen		11810
	II. Fedezet.		
1	Növendékek ellátási díjából:		
	1. 4 növ. à évi 400 kor.	1600	
	2. 26 „ „ „ 300 „	7800	
	3. 1 „ „ „ 200 „	200	9600
2	31 növ. után orvos- és butordijból		434
3	Zeneszerek használati díja		200
4	Mosatási díj		400
5	Egyházkerületi évi segély		2000
	összesen		12634
	III. Összehasonlitás.		
	I. Fedezet	12634	
	II. Szükséglet	11810	
	III. Maradvány	824	

Elfogadva az 1902. évi aug. 25-iki ig. bizottsági ülés 3. sz. határozatával. Nagyváradon, 1902 aug. 26.

Sulyok István, előadó jegyző.

Közgyűlésünk a beterjesztett költségelőirányzatot elfogadja s az egyházkerületi közgyűléshez végmegerősítés végett felterjeszti.

51. A bihari ev. ref. egyházmegye esperesi hivatala beterjeszti ugyanazon egyházmegyének 21/1902. sz. a. a nagyváradi ref. tanítónőképző-intézet létesítése érdekében hozott s alább egész terjedelemben közölt végzését azzal a kéréssel, hogy egyházmegyénk is a nevezett végzéssel lehetőleg egyező felterjesztést tegyen az egyházkerület f. évi őszi közgyűléséhez.

„*Kivonat* a bihari ev. ref. egyházmegye 1902. évi április hó 24-én Nagyváradon tartott közgyűlése jegyzőkönyvéből. 21. szám. Olvastatott a Nagyváradon felállítandó tanítónőképző ügyében működő egyházmegyei nagy bizottság 1902. évi ápr. 14-én tartott gyűlésének jegyzőkönyve, valamint kapcsolatosan a bihari, érmelléki és nagyszalontai egyházmegyék küldötteinek a f. évi ápr. 23-án Nagyváradon e tárgyban tartott közös üléséből, a vonatkozó jegyzőkönyvi határozat.

A bizottsági előterjesztésekből elismeréssel veszi tudomásúl az egyházmegyei közgyűlés, hogy a tervezett nagyváradi tanítónőképző érdekében s ennek mielőbb létesíthetése czéljából úgy a bihari, mint általában a közelebbről érdekelt egyházmegyék kiküldöttei minden irányban a legnagyobb ügyszeretettel és gondossággal jártak el. A fokozott áldozatkészség és az eszme iránt való érdeklődés folytonos fentartásával a feladat megoldásához megkívántató anyagi eszköz előteremtése tekintetében is mindazt megtenni igyekeztek, mi a jelenlegi nehéz anyagi viszonyok között sikerre vezetőnek mutatkozott.

De azt az óriási anyagi áldozatot tekintve, melyet a tanítónőképző-intézet felállítása kétségen kivül megkövetel, ha csak önmagunkat ámítgatni, a rideg valót szépítgetni nem akarjuk: bevallani vagyunk kénytelenek, hogy a felsőbb egyházi hatóságtól reánk rótt nagy feladatot még újabb, a végsőkig megfeszített áldozat mellett sem volnánk képesek saját erőnkből megoldani. A tanítónőképző czéljára emelendő s a kor igényeinek megfelelő építkezés ugyanis a legkörültekintőbb eljárás mellett is közel 60—70,000 koronát igényel, a melynek fedezésére szolgáló mintegy 42,000 korona tőkénk még a közel jövőben remélhető bevételeinkkel együtt sem elégséges. Holott ezen kivül a törvényszabta számban tanszékek

fentartása, a fokozatos berendezkedés, valamint a mellőzhetetlen dologi kiadások minimális számítás szerint legkevesebb 14,000 kor. évi költségelőirányzat keretében érhetők el.

Látván azonban egyházunknak szerfelett sulyos, sőt mondhatni válságos helyzetét, a jövőt illető nagy felelősségnek kényszererővel ható tudatában, bármennyire csüggeszszen is anyagi erőnk nagy mérvű korlátoltsága: a reánk várakozó nagy kötelesség elől egyházmegyénk kitérni nem akarván, azzal a jóleső bizalommal, hogy felsőbb egyházi hatóságunk nagybecsű jóindulát és hathatós támogatását az egyetemes magyar protestantismust annyira közelről érintő ügyünktől megtagadni nem fogja, mert különben fájó szívvel bár, de ennek kilátásba helyezése nélkül nemes tervünkről beláthatlan időre lemondani kellene: Ritoók Zsigmond bihari egyházmegyei gondnoknak az ügy megvalósíthatása végett tett és a nagy bizottság által elfogadott következő indítványát:

„1. Az egyházmegyei közgyűlés kérje meg az egyházkerületi közgyűlést, hogy a nagyváradi protestáns tanítónőképző-intézet állandó segélyezéseül vállalja el s határozatilag biztosítsa az intézetnél mindenkor alkalmazandó igazgató-tanár fizetését, a mely esetben bihari, n.-szalontai, érmelléki egyházmegyék, mint a melyekhez az egyházkerület a tanítónőképző-intézet felállítását útalta, — az intézeti épület tervezése, felállítása, az intézet szervezése és megnyitása iránti eljárást, oly módon vezetik, hogy a tanítónőképző-intézet, lehetőleg 1904. évi szeptemberben az I-ső osztálylyal s évenként fokozatosan, a többi osztályokkal megnyitható legyen.

2. Keresse meg az egyházmegye a nagyszalontai és érmelléki egyházmegyéket, hogy a nagyváradi tanítónőképző-intézetnél alkalmazandó, három egyházmegye által fentartandó egy tanárnői állás állandó biztosítására, kötelezőleg vállaljon el megfelelő fizetési részletet s a bihari egyházmegye is tegye meg e czélra kötelező ajánlatát.

3. Határozza el az egyházmegye s hozzájárulás végett keresse meg a nagyszalontai és érmelléki egyházmegyéket is, hogy a tanítónőképző-intézetben, egy tanárnői állásban, a nagyváradi ev. ref. leánynevelő-intézet internátusának igazgatónője, a megfelelő pótfizetéssel alkalmaztassék.

4. Bízza meg az egyházmegye a végrehajtásra kiküldött nagy bizottságot, hogy a midőn az egyházkerületnek ez indítványban fentebb részletezett segélyezés iránt el-

fogadó határozata vele közölve leend, készíttesse el az intézeti épület tervét s költségelőirányzatát s azt jóváhagyás végett adja be az egyházmegyékhez.

5. Határozza el az egyházmegye s hozzájárúlús végett keresse meg a nagyszalontai s érmelléki egyházmegyéket is, hogy a tanítónőképző-intézet takarékpénztári betétei, valamint az internátus gyűjtőpénztárának takarékpénztári betétei és követelései, a külön kezelt Ullmann-alap s a gazd. Bank adománya s mindezek kamatai egyesíttessenek s ha és a mikor az intézeti épület építése el fog határoztatni, az intézeti épület és felszerelés költségeire felhasználhatók legyenek."

Egyházmegyei közgyűlésünk azon pótlással, hogy az egyházkerületi közgyűlés építkezési segélynyújtás végett is kerestessék meg,. egyértelműleg magáévá teszi: annál is inkább, mert úgy van meggyőződve, hogy ez alapon és a megnyerni remélt 4—500 korona államsegély, valamint a befolyó tandíjak összegével, az intézet évi fentartása keresztül vihető.

Megkeresi és felkéri továbbá az érmelléki és nagyszalontai egyházmegyéket, hogy e jegyzőkönyvi végzésben foglalt indítványhoz hozzájárúlni s annak megfelelő határozatait meghozni és azokról egyházmegyénk elnökségét értesíteni, valamint az építkezési segély és az igazgató tanáritanszék fentartása tárgyában, az egyházkerület folyó évi őszi közgyűléséhez a kérelmet felterjeszteni méltóztassék.

Végül az egyházmegyei közgyűlés már ezúttal kinyilatkoztatja, hogy a három egyházmegye által fentartani czélzott tanszék költségeinél, a legmesszebb menő áldozat hozatalára kész leend, a mennyiben már most kötelezőleg elvállal ennek fentartásául 1000 koronát, a korpótlék és lakbér-illetménynek fele részét; felajánlván e czélra azon kötelező járúlékokat, a melyeket ez idő szerint az internátus és tanítónőképző javára évenként beszolgáltat és a tanszék felállítása idejétől kezdve, a lelkészi gyámintézet fentmaradt évi tiszta jövedelmének felét. — Kmf. *Sulyok*, egyhm. jegyző.

Egyházmegyei közgyűlésünk a Ritoók-féle indítványt, melyet a bihari egyházmegye már határozattá emelt, egész terjedelmében elfogadja; a maga részéről anyagi erejének végső megfeszítésével s azon óhajának hangsúlyozásával, hogy az internátus részére adott 2000 kor. egyházkerületi évi segély állandóvá

tétessék, — egy tanárnői állás állandó biztosítására fizetési részletként, a tűzkárbiztosítási jutalékból és az évi rendes államsegélyből 400 (négyszáz) korona évi segélyt felajánl, illetőleg kötelez s ez intézkedésekről, a tervelt segély biztosítása czéljából, az egyházkerületi közgyűléshez felterjesztést tesz, egyszersmind e határozatának a bihari egyházmegye elnökségével leendő közlésére, az esperesi hivatalt felkéri.

52. Olvastatott az egyházmegyei tanügyi bizottság beterjesztett jegyzőkönyve, mely is a következő:

Jegyzőkönyv, felvétetett Nagyszalontán az egyházmegyei tanügyi bizottság 1902. évi szept. 4. tartott rendes ülésén.

Jelen vannak: Széll Kálmán esperes, elnök: Böszörményi Lajos, alelnök: Nagy Imre, Balog Ambrus, Dr. Márk Ferencz, Hajdú Elek tanácsbírák, Buday János, Szondy Géza körlátogatók; Szabó István jegyző.

1. sz. Elnöklő esperes szívélyes szavakkal üdvözölvén a tanügyi-bizottság megjelent tagjait, a gyűlést megnyitja s felhívja az előadót jelentése megtételére.

Előadó jelenti, hogy a törvényszerű egyházlátogatóság által összegyüjtött népiskolai statisztikai táblás kimutatásokból az összesített kimutatást elkészitette az egyházkerületi tanügyi bizottságnak szóló jelentéssel együtt, kéri ennek tudomásúl vételét s jóváhagyás végett az egyházmegyei közgyűlés elé leendő terjesztését.

Tanügyi bizottságunk tudomásúl vevén e jelentést, annak az egyházmegyei közgyűlés elé leendő terjesztésével előadót bízza meg.

2. sz. Előadó jelenti, hogy gróf Tisza István úr a geszti ev. ref. egyháznak egy teljesen felszerelt kisdedóvodát s annak fentartási alapjául 30,000 korona alapítványt adományozott. Az alapító levél egész terjedelmében a következő:

„Alapítványlevél. Istenben boldogúlt édes jó atyám áldott emlékét olyan maradandó alkotással óhajtom megszentelni, mely az ő jó szívét hirdesse, s ennek a mi közönségünknek, — melyhez oly meleg szeretettel ragaszkodott, — javát munkálja akkor is, mikor mi, kik szemtől-szemben ismertük őt, nem leszünk már az élők között.

Az ő emlékezetét az utódoknak is hasznosan hírdettető kisdedóvoda felállításával határoztam el megörökiteni, mert a gyermekek lelkiismeretes ápolása, felügyelete, kedélyük, gondolkozásuk, értelmük okszerű fejlesztése, helyes irányítása, alapfeltétele egy életerős nemzedék nevelésének, erős biztositéka a magyar állameszmének, nemzetünk önállóságának.

De ezzel vélek legjobban megfelelhetni az ő lelke ságalatának is, mert hiszen az ártatlan gyermekek iránt egész életén át oly mély és igaz szeretettel viseltetett.

E czélból Geszt községben kizárólag ev. ref. felekezeti jellegű kisdedóvodára és ennek fentartására teszek alapitványt a következőkben:

1. Először a geszti 144. számú telekkönyvi betétben 175, 176. h. r. szám alatt foglalt beltelkes házat, a beltelken levő és a kisdedóvodai czélokra már átalakított összes rajta levő épületekkel és felszerelésekkel alapítványképpen átadom, átruházom a geszti ev. ref. egyház, mint erkölcsi testület tulajdonába ezen kisdedóvoda czéljaira s a tulajdonjog telekkönyvi bekebelezésére az engedélyt ezennel megadom.

Az átírással együtt telekkönyvileg kitüntetendő lészen, miszerint a geszti ev. ref. egyház tulajdonába átbocsátott ezen ingatlan kizárólag az általam alapított kisdedóvó-intézet helyisége gyanánt fog szolgálni, mint ilyen el nem idegeníthető és rendeltetésétől semmi szín alatt el nem vonható.

2. A kisdedóvoda fentartására a geszti 1. számú betétben foglalt birtokomra, zálogjogi bekebelezéssel biztosított 30,000 korona, azaz harminczezer korona tőkét adományozok, mely után állandóan 5% -os kamat fizettetik, azon kikötéssel, hogy a kamatok pontos fizetése esetén, ezen tőke az egyház részéről fel nem mondható, magam, vagy jogutódaim azonban, egy évi felmondás mellett, jogosítva leszünk azt bármikor készpénzben kifizetni; miért is feltétlenül megengedem, hogy a zálogjog 30,000 korona tőke, mint a geszti ev. ref. felekezeti jellegű kisdedóvoda fentartására szolgáló alaptőke erejéig, a geszti 1. számú telekkönyvi betétben foglalt ingatlanaimra bekebeleztessék, azon telekkönyvi kitüntetéssel, hogy a kamat pontos fizetése esetében, ezen 30,000 korona tőke, a felügyeletet és gondozást gyakorló geszti ev. ref. egyház által fel nem lesz mondható.

A 30,000 korona alapítványtőke után az 5%-os kamatok az 1902. évi julius 1-től esedékesek és félévenként

előleges részletekben pontosan fizetendők, a kamatfizetés három havi elmúlasztása esetén, joga leend az ev. ref. egyház presbyteriumának, egy évi előleges felmondással, a 30,000 korona lefizetését esetleg a törvény rendes útján is követelni.

Ezen tőkének évi 5%-os kamatját kitevő 1500 korona évente a kisdedóvoda czéljaira fordítandó, abból fizetendő az óvónő és az általa felfogadandó dajka és az óvoda összes évi szükségletei, a mutatkozó felesleg pedig, biztos helyen gyümölcsöző leg helyezendő el és a netaláni rendkivüli szükségletek fedezésére leszen fordítandó.

A kisdedóvoda feletti felügyeletet, igazgatást kizárólag a geszti ev. ref. egyház gondozása alá kívánom helyezni, melynek ügyeit a mindenkori geszti ev. ref. lelkész elnöklete alatt, 6 férfi és 4 női tagból álló felügyelő bizottság intézi.

A felügyelő bizottság tagjait mindaddig, míg a geszti birtok tulajdonomban, vagy ev. ref. vallású törvényes leszármazóim tulajdonában marad, fele részben a geszti birtok tulajdonosa, fele részben a presbyterium választja.

Mindaddig, míg a geszti birtok tulajdonomban, vagy ev. ref. vallású törvényes leszármazóim tulajdonában marad, az óvónő kinevezésének joga ezen birtok tulajdonosát illeti meg.

Azon esetre pedig, ha a geszti ingatlanom családom birtokából idegenek tulajdonába menne át, a felügyelő bizottság összes tagjait és az óvónőt, kizárólag az ev. ref. egyház presbyteriuma választja.

Az óvoda gondozásával és felügyeletével megbízott geszti ev. ref. egyház presbyteriuma, az óvoda ügyeiről évenként tartozik az egyházmegyei közgyűlésnek jelentést tenni, az óvoda számadásait évenként az egyházmegyei számvevőszék útján, az egyházmegyei közgyűléshez felterjeszteni tartozik.

Az esetre, ha a geszti birtok tulajdonosa, a 30,000 korona tőkét lefizetné, tartozik a geszti ev. ref. egyház ezen összeget, az árvatőkékre fenálló biztosíték mellett, az egyházmegyei közgyűlés jóváhagyásával elhelyezni s mint a kisdedóvoda el nem idegeníthető törzsvagyonát, a törvény- és szabályoknak megfelelőleg kezelni és megtartani.

Az ekként általam létesített óvodát illetőleg kikötöm, hogy bár az határozottan ev. ref. felekezeti jellegű óvoda ugyan, mindazonáltal annak látogatása vallásküloönbségnélkül Geszt község összes lakosságának megfelelő korú gyermekei számára ingyenes, tandíjmentes legyen.

A geszti ev. ref. egyház presbyteriuma a felügyelő-bizottság által lesz hívatva általában a gyermekek szellemi vezetése, az intézet tan- és egészségügyi viszonyai, a kisdedóvónő működése, az épület, a helyiségek, felszerelések jókarban tartása, általában a dologi kiadások okszerű teljesítése, a törvény és felsőbb rendeletek pontos betartása, végrehajtása, szóval a kisdedóvodát érdeklő minden ügy felett a felügyeletet ténylegesen gyakorolni; a további felügyeletet, illetve ellenőrzés jogát a törvénynek megfelelőleg az egyházmegyei közgyűlés, mint felentes hatóság gyakorolja.

Ezen általam megszerkesztetni kivánt és előttem egész terjedelmében felolvasott két egyenlő példányban kiállított alapítványlevelet úgy magamra, mint örököseimre nézve megfontolt szándékkal kötelezőnek elfogadom és alantírt tanúk jelenlétében sajátkezű névaláírásommal láttam el.

Kelt Geszten, 1902. évi augusztus hó 24.

Előttünk:

Szabó István,
ev. ref. lelkész.

Balog József,
ev. ref. fitanító.

Tisza István.

Ezen alapítólevél értelmében a geszti ev. ref. egyház presbyteriuma szívbeli örömmel fogadta el a „Tisza Kálmán kisdedóvodát“, az óvónői díjlevelet megállapította, tudomásul vette az óvónőnek az alapító által történt kinevezteteését; a kisdedóvodai felügyelő-bizottságot megalakította, az óvodát megnyitotta s a közhasználatnak átadta és minderről az esperesi hivatalnak jelentést tett.

Tanügyi bizottságunk a maga részéről is nagy örömmel és köszönetének kifejezésével értesül a geszti „Tisza Kálmán kisdedóvoda“ létesítéséről s immár életbe léptetéséről; az egész óvodaügyet az egyházmegyei közgyűlés elé terjesztetni határozza.

Egyházmegyei közgyűlésünk jóváhagyó tudomásul veszi a népiskolai statiszt. adatok táblás kimutatásának elkészítését és a hozzá kapcsolt jelentést; a kimutatásnak egyik példányát az egyházmegyei levéltárba helyeztetni, a másik példányt pedig a hozzá mellékelt jelentéssel együtt esperesi hivatal útján az egyházkerületi tanügyi bizottsághoz felterjesztetni határozza.

A mi pedig a geszti „Tisza Kálmán kisdedóvodát“ illeti, egyházmegyénk közgyűlése

hálás köszönetének kifejezése mellett veszi tudomásul egyházmegyénk gondnokának, gróf Tisza István úr Ő méltóságának ez egyházi, nemzeti és nevelésügyi tekintetben nagy fontosságú s eredményében a messze jövőre is kiható, bőkezű alapítványát; annak alapítólevelét egész terjedelmében gyűlésünk jegyzőkönyvébe igtatja; a geszti ev. ref. egyház presbyteriumának eddig tett intézkedéseit helybenhagyja, az óvónői díjlevelet megerősíti, az óvónő kinevezését, az óvoda megnyitását tudomásul veszi; a geszti „Tisza Kálmán kisdedóvoda" feletti felügyelő és ellenőrző jogát egyházi törvényeink vonatkozó szakaszai értelmében gyakorolja; a geszti egyház előljáróságát útasítja, hogy a nevezett óvoda szellemi és anyagi állapotáról szóló évi jelentését egyházmegyénk közgyűlése elé kellő időben terjeszsze be; az óvodaügyre vonatkozó összes íratokat és okmányokat tudomásvétel, helybenhagyás és végmegerősítés végett az egyházkerület közgyűlése elé terjeszteti. Hadd álljon ezzel ércnél maradandóbb emléke időtlen-időkig annak a férfiúnak kinek neve szíveinkbe vésve áll s a ki életében nemcsak a nagyok közt volt első, de nagy szívével oly mélyen, igazán tudta szeretni a kicsinyeket is!

53. Kisperegi lelkész és a németperegi leányegyház gondnoka templomépítés tárgyában beterjesztik a németperegi leányegyház kérvényét s jelezve, hogy eleget tettek a 33—1902. sz. egyházmegyei végzésnek, kérik a templomépítési terv és költségvetés jóváhagyását. Kérnek 6000 kor. tőkesegélyt, a földmivelésügyi ministeriumtól, 6000 kor. segélyt s engedélyt arra, hogy a még fedezetlenül maradó 4844 kor. 10 fillért az egyházi adó arányában építési adóként kivethessék. Törvényszerű határozatokban a 1½%-os tőkeképző járulék fizetését az egyház elvállalja s a földmivelésügyi miniszteriumhoz intézett kérvényt, melyben a rozzant iskolaépület tetőzetének javítására még külön 1000 koronát is kérnek, az egyházmegye utján kérik pártolólag felterjesztetni. Végül jelzik, hogy a mennyiben a kért segélyek lejebb szállíttatnának, mindaddig nem építenek, mig az egész építési költség fedezete összegyűjtve nem lesz.

Egyhazmegyei közgyűlésünk, mivel a németperegi leányegyház a 33—1902. sz. egyházmegyei végzésnek eleget nem tett, a menynyiben az egyházmegye által pótlás és ujonnan való készítés végett visszaadott tervet és költségvetést változatlanul adta be újra s a földmivelésügyi miniszteriumhoz a segélykérés iránti kérvényt, az egyházmegye tanácsa ellenére, nem a maga utján kivánja felterjeszteni: a tervet és költségvetést jóvá nem hagyja s a kérvényt a 33—1902. sz. egyházmegyei végzés értelmében leendő eljárás foganatosítása végett visszaadja.

54. A jánosfalvai ev. ref. leányegyház előljárósága, pusztulásnak indúlt temploma és tornya kijavítására — bemutatott terv és 3306 korona 80 fillér költségvetés mellett — 2706 korona 80 fillér kölcsöntőkét kér. Sajátjából 600 koronát fedezhet. Az egyház fizeti a kölcsöntőke $1\frac{1}{2}\%$-os kamatát évente 40 kor. 60 fillérben 32 éven át s ugyanannyi időre kér 135 korona járúlékot a közalapból.

A bemutatott terv és költségvetés jóváhagyatik s mivel a rozzant templomtorony tarthatatlan állapotban van, mint elsőrendű igen sürgős szükséglet első sorban ajánltatik tőkesegélyre és pedig 2706 korona 80 fillér kölcsöntőkére s az ennek megfelelő 135 korona közalapi tőkesegély évi járúlékra.

55. A szintyei ev. ref. leányegyház iskolaépülete rozzant fedelének s az iskola melléképületének gyökeres javítására, valamint az imaházúl szolgáló iskolaterem kellő berendezésére — 2500 korona költségvetés mellett — 2000 korona tőkesegélyt kér; a hiányzó 500 koronát sajátjából fedezi. Fizeti 32 éven át az $1\frac{1}{2}\%$-os 30 koronát, kér az egyházkerülettől 2000 korona kölcsöntőkét s a közalaptól ennek 5%-os kamatára évi 100 koronát. Csatol költségvetést, egyháztanácsi és egyházközségi elvállaló nyilatkozatot.

Szintye költségvetése jóváhagyatván, mint elsőrendű szükséglet első sorban ajánltatik tőkesegélyre és pedig 2000 korona kölcsöntőkére s az ennek megfelelő 100 korona közalapi tőkesegély évi járúlékra.

56. Bélzerindi lelkész és gondnok, hivatkozással a 60—1901. sz. egyházmegyei, a 304—1901. számú egyházkerületi és a 80—1902. sz. konventi végzésekre, a már egyházhatósági engedélylyel végrehajtott épületjavítás kölcsönének fedezésére, egyházi határozatok alapján 2000 korona kölcsöntőkének a legsürgősebben, 1903-ban folyóvá tételét kérik. Egyházmegyénk és kerületünk a lelkészlak javítását elsőrendű szükségletnek jelölte 1901-ben s ennek fedezésére a 2000 korona kiútalását 1902-re kérte, melynek biztos reményében, ideiglenes kölcsön felvételével, engedély mellett, a javítás eszközöltetett is. Az egyház már 1897-ben elvállalta az 1 $/_2$%-os 30 korona tőke visszaképző évi járúlékot 32 éven át s a kölcsöntőkének megfelelőleg, a közalaptól 100 korona tőkesegély évi járúlékot kér.

A bélzerindi egyházat, mint 1901-ben, most is elsősorban leendő segélyezésre ajánlja egyházmegyénk s a 2000 korona kölcsöntőkét részére az 1903. évre a legsürgősebben folyóvá tétetni kéri a megfelelő 100 korona közalapi tőkesegély évi járúlékkal együtt.

57. A cserméi egyház a lelkészlak építése tárgyában beterjeszti az egyháznak 3000 korona kölcsöntőke iránti kérvényét, melyben jelezve van, hogy 600 koronának kivetés útján leendő beszerzését az egyház elvállalta. Csatolva presbyteriumi és közgyűlési végzés jelentőlappal s 3600 költségvetéssel és tervvel.

Közgyűlésünk, tekintettel a cserméi lelkészlak tarthatatlan és veszélyes voltára, a 3600 koronában megállapított költségvetést jóváhagyja s mint igen sürgős szükségletet elsősorban tőkesegélyre és pedig 3000 korona kölcsöntőkére s az ennek megfelelő 150 kor. közalapi tőkesegély évi járúlékra ajánlja.

58. A szintyei ev. ref. leányegyház, közszükségei fedezésére 200 korona közalapi egyszersmindenkori segélyt kér.

Közgyűlésünk a szintyei leányegyházat 200 korona közalapi segélyre melegen ajánlja.

59. A szintyei ev. ref. leányegyház részére, iskolája fentartására, Fogarasy Bálint felügyelő lelkész és Kovács

András gondnok a ref. segélyegylettől 150 kor. segélyért folyamodnak.

A szintyei ev. ref. magyar iskola a kért 150 korona segélyre egyházmegyénk részéről melegen ajánltatik.

60. Hajdú Elek vadászi lelkész, a simonyifalvai leányegyház és a többi filiák lelkigondozása czímén, a Ref. segélyegylettől a már évek óta élvezett 100 korona fuvardíj megadását kéri.

Kérvényező a kért 100 korona segélyre melegen ajánltatik.

61. Fogarasy Bálint, a szintyei leányegyház felügyelő lelkésze, fuvar- és napidíj czímen a Ref. segélyegylettől kieszközlendő 100 koronáért folyamodik.

Kérvényező felügyelő lelkészt, a kért segély megadására közgyűlésünk melegen ajánlja.

62. Diószegi Mihály gyantai lelkész, Kisháza és Széplak, valamint Magyar-Cséke leányegyházak gondozásáért, fuvardíj czímen a Ref. segélyegylettől 100—100 korona segélyt kér. Beterjeszti egyszersmind a csékei leányegyház látogatásáról szóló úti-naplót; elszámol 80 koronával, 20 koronáról pedig egy, az egyház érdekében tett budapesti útra vonatkozó nyugtát csatol.

Kérvényező lelkészt közgyűlésünk melegen ajánlja a 100—100, összesen 200 korona segély megadására. Számadását, úti-naplója alapján, a csékei leányegyház megalakúlási költségeire adott 100 koronából 80 koronára nézve közgyűlésünk elfogadja s a még hiányzó 20 korona rendszeres elszámolására nevezett lelkészt felhívja.

63. A rendes államsegélyért, melynek a folyó évre esedékes állaga 760 korona, a következő egyházak terjesztették be kérvényeiket.

1. A radnalippai egyház folyó szükségei fedezésére, — a múlt évben is élvezett — 200 korona államsegélyt kér. Okadatolja kérelmét azzal, hogy bár csakis a mulhatlanul szükséges kiadásokra terjeszkedtek ki, mégis 316 korona 31 fillér hiányuk volt. Ajánltatik 200 korona államsegélyre.

2. A csermői egyház közszükségletei fedezésére 300 korona államsegélyt kér, mivel az idei költségvetés 300 korona hiányt tüntet fel. Ajánltatik 200 koronára.

3. A szintyei leányegyház önerejéből elő nem állítható f. évi rendes szükségei fedezésére 200 korona államsegélyt kér. Ajánltatik 170 koronára.

4. A ménesgyoroki egyház, mivel a múlt évben eszközölt építkezés, a különben is nagy adóval terhelt tagjainak áldozatkészségét, a rendelkezésre állott alap és nyert tőkesegély mellett is annyira igénybe vette, hogy újabb áldozathozatalra képtelen. A jelenlegi egyházi adóból pedig közszükségleteit fedezni nem birja, 120 korona államsegélyt kér. Ajánltatik 100 korona segélyre.

Sipos Imre belényesi lelkész vallástanításért 90 korona államsegélyre ajánltatik.

Egyházmegyénk közgyűlése a folyó évre esedékes 760 korona államsegélyt a folyamodó egyházak között ekként határozza kiosztatni:

1. A radnalippai egyháznak folyó szükségletei fedezésére 200 koronát.

2. A csermői egyháznak közszükségletei fedezésére 200 koronát.

3. A szintyei leányegyháznak folyó szükségeire 170 koronát.

4. A ménesgyoroki egyháznak szintén közszükségletei fedezésére 100 koronát és végül

Sipos Imre belényesi lelkésznek vallástanításért 90 korona segélyt szavaz meg és annak kiosztását elrendeli.

64. Nagyharsányi lelkész 128/1902. sz. a. a presbytérium nevében egyházmegyénk közgyűléséhez jelentést tesz a presbytérium és egyházközségi közgyűlés 1902 január 1. és junius 15-én hozott azon intézkedéseiről, mely szerint 100 éves templomukat 1800 korona költséggel kijavítják.

Csatolja a presbytériumi és egyházközségi közgyűlési határozatokat, a vállalkozó által benyújtott költségvetést, az ezzel kötött szerződést.

A javításokat részben az e czélra szolgáló 300 korona készpénz és a magtári búza árában bevett 300 koronából fedezik s 1200 koronát önkéntes adakozásból remélnek bevenni.

Mindezen intézkedéseik jóváhagyását kérik.

Mivel a nagyharsányi egyházközségi közgyűlés vonatkozó határozata szerint az önkéntes adakozás megindíttatott s az megnyugtató eredménynyel biztat arra nézve, hogy a javításokra szükséges 1200 korona összeg az egyháztagok adományából befolyand, egyházmegyénk közgyűlése a beterjesztett presbytériumi, egyházközségi közgyűlési határozatokat, a Nagy Károly szerepi lakos vállalkozóval megkötött építési szerződést jóváhagyja, az egyházi épületek javítására szolgáló 300 korona, úgy a magtári búzából bevett 300 korona felhasználását megengedi s az egyháztagok búzgóságáért, áldozatkészségéért elismerését nyilvánitja, kötelezi egyben a presbytériumot. hogy a készmunkát szakértő közbenjöttével vegye át, 200 koronát a jótállási idő tartamára 2 évre tartson vissza, s kötelezi a gondnokot arra, hogy gondnoki számadásában az engedélyezett építési költségről számoljon el.

65. Szentleányfalvai lelkész és gondnok a presbytérium nevében kérvényeznek egyházmegyénk közgyűléséhez, az eddigi adókulcsnak további megerősítéseért, miután a Magyar földhitelintézettől felveendő hosszabb lejáratú 3500 koronás kölcsön által az egyház ügyei annyira rendeződnek, hogy az ezen adókulcs szerint befolyó jövedelem az egyház rendes szükségleteit fedezi.

Csatolják az 1903. évi költségelőirányzatot.

Egyházmegyénk közgyűlése a szentleányfalvai egyházi adókulcsot további 1 évre megerősíti s feljogosítja a presbytériumot, hogy az egyházi adót az 1903. évben is ez alapon kivethesse és behajthassa.

Az 1903. évi költségelőirányzat az egyházi törvény 252. §-a értelmében az elbírálás végett az esperesi hivatalnak kiadatik.

66. Belényes-ujlaki lelkész 168/1902. sz. a. kérvényt intéz egyházmegyénk közgyűléséhez, melyben az állitólag már 10 év óta érvényben levő osztályadó kulcsot újabb 10 évre jóváhagyni és megerősiteni kéri.

Csatolja a presbytériumi és egyházközségi közgyűlési határozatokat s az osztályos adókulcs kimutatását.

Egyházmegyénk közgyűlése 1894. évi aug. hó 16. napján tartott közgyűlésében 75. sz. a. hozott végzésével erősitette meg a belényes-ujlaki egyház újabb osztályos adókulcsát, a melyben az 1891. évi 30. sz. végzéssel már jóváhagyott adókulcsot annyiban változtatta meg, hogy ezen előbbi szintén osztályos adókulcs szerinti 5 osztály helyett 11 osztályt állított fel s mivel az osztályok kimutatása beterjesztve nem volt, útasította a b.-ujlaki presbytériumot az egyes osztályok egyházi adójának kitüntetésére.

A b.-ujlaki presbyterium a meghagyásnak megfelelvén, az 1895. évi április 18-án tartott egyházmegyei közgyűlésünk 37. sz. végzésével tudomásúl vette a 11 osztályt tartalmazó kimutatást, hogy azonban kik soroztattak azon osztályok egyikébe vagy másikába, állami adó vagy minémű kereset, birtok vagy jövedelem szolgált az egyes osztályok alapjául, arról sem a 1891. évi 30. sz., 1894. évi 76. sz., 1895. évi 37. sz. határozat, sem a presbyterium és egyházközségi közgyűlés ezúttali végzése felvilágosítást nem nyujtanak s a kimutatásból csupán az egyes osztályok, és pedig ezúttal 12 osztály szerinti pénz- és termékbeli adómennyisége tűnik ki s a hivatkozott egyházmegyei végzésekben az időtartam sincsen meghatározva, a melyre az adókulcs jóváhagyatott, ennélfogva kiemelésével annak, hogy a presbyterium feljogosittatik, miszerint az egyházi adót az 1895. évi 37. sz. végzéssel, illetőleg az 1894. évi 76. sz. végzéssel jóváhagyott adókulcs alapján ez évre kivetheti és beszedheti, egyszersmind útasíttatik, miszerint a jövő évi tavaszi közgyűlésünk elé terjessze be ugyanazon osztályos adókulcsot aképen kijavítva, hogy abból az is kitünjék, hogy az egyes osztályokban kiket minő kereset vagy jövedelem, birtok vagy állami adó alapján sorozott be, mily jövedelem vagy minő vagyonnal birók tartoznak az egyes osztályokba.

Egyházmegyénk közgyűlése nem azt kívánja, hogy a presbyterium név szerint ne-

vezze meg az egyes osztályokban sorozott adózókat, hanem azt, hogy a presbyterium és egyházközségi közgyűlés állapítsa meg, hogy az egyházi adó alapjául az egyháztagok vagyona, kereseti vagy jövedelmi forrása szolgál s minő vagyonnal, jövedelemmel vagy keresettel bír az, a kit az I., II., III., IV. stb. osztályba sorozott.

67. Szondy Géza kisperegi lelkész s a szemlaki egyház felügyelő lelkésze, beterjeszti a kisperegi és a szemlaki egyházaknak — a nagyszalontai egyházmegyéből a békésbánáti egyházmegyébe kebeleztetésökre vonatkozó kérvényét, kérvén ezeknek az egyházkerüli gyűlésre fölterjesztését. Csatolja mellékletben a kisperegi presbyterium 1902 augusztus 10-én 25. sz. a. s a szemlaki presbyterium 1902 augusztus 16-án 50. sz. a. e tárgyban hozott végzéseit, jegyzőkönyvi kivonatban.

Beterjesztett kérvényeket, — tekintettel arra, hogy folyamodó egyházakat főleg a békésbánáti egyházmegye tervezett megosztása indította kérelmök beterjesztésére s mert maga a kérelem tárgya indokolatlan: visszaútasítja és erről folyamodó egyházakat Szondy Géza lelkész útján, jegyzőkönyvi kivonatban értesíti egyházmegyénk közgyűlése.

68. Olvastatott a számvevőszék jegyzőkönyvi jelentése:

„*Jegyzőkönyv*, felvétetett Nagyszalontán, 1902 szeptember 3-án, 1901 évi, a tavaszi közgyűlésre be nem terjesztett, vagy pótlás végett visszaútasított gondnoki számadások megvizsgálása tárgyában.

Jelenvoltak: Kovács Károly elnök, Márk Ferencz, Márton István, Borbély László számvevőszéki tagok.

Mindenekelőtt a számvevőszéki gyűlés megállapitja, hogy a k.-apátii egyház gondnokának 1901. évi pótlás végett visszaadott számadása, nem lett beterjesztve; noha erre gondnok 18—1901. sz. egyházmegyei végzés által szigorúan útasíttatott. A számadást az esperesi hivatalhoz folyó évi decz. 1-re beterjessze, különbeni következmények terhe alatt.

A sonkolyosi egyház gondnoka nem terjesztvén be a folyó évi tavaszi számvevőszéki gyűlésre számadását, most utólag e mulasztás pótolva lett; amennyiben a régi gond-

nok elhalálozása miatt, az újonnan elválasztott lelkész és új gondnok Fenesi Péter, terjesztették azt be.

Noha a bevételi ellennyugták teljesen hiányzanak, valamint a gabona kiadás sincs semmivel okmányolva, mindazonáltal tekintve az ottani helyzetet, mely lelkész és gondnok elhalálozása miatt állott egyszerre elő; de meg figyelembe véve azt is, hogy a beterjesztett s a presbyterium által jóváhagyott számadás, a költségelőirányzatnak teljesen megfelel s 22 kor. 30 fillér pénztári maradványt mutat fel a régi gondnok Petrikó György örökösei által fizetendő 3 kor. 96 fillérrel együtt; számvevőszéki űlésünk azon esetben, ha az elhalt gondnok örökösei a jelzett összeget befizetik, a meghalt gondnok örökösei részére a felmentvényt megadatni javasolja.

A lippai egyház gondnoka részére a felmentvényt, számvevőszéki gyűlésünk megadatni javasolja. Utasítani véli azonban a lippai presbyteriumot, hogy jövőre nem a jelenlegihez hasonló — s csakis nagy általánosságban mozgó, hanem mind a bevételek-, mind a kiadásokról, okmányolt számadást terjesszen be. A gondnoki naplót pedig a számadások mellé csatolja.

Bajjon a gondnoki számadás kapcsában az egyházfentartási alap nyugtái és ellennyugtái, pótlólag csatolva levén, gondnok részére a felmentvényt megadatni javasoljuk.

M.-Sass: Gondnok a költségelőirányzatot pótlólag becsatolván, számvevőszékünk a számadást vizsgálat tárgyává tette; s noha az esperesi hivatal által jóváhagyott költségvetéshez még *újabb* költségvetést is csináltak s még így is túlkiadás mutatkozik: mindazonáltal, tekintve azon rendkivüli helyzetet, amelyet a presbytérium határozata igazol: gondnok részére a felmentvényt megadatni javasoljuk.

Jánosfalva: gondnok a költségelőirányzatot utólag beterjesztvén, számvevőszékünk a számadást átvizsgálta s miután úgy a bevételek, mint a kiadások okmányolva vannak, a felmentvényt megadatni javasolja.

M.-Homorog: azzal a megjegyzéssel, hogy a templomépitési számadásnál a 89. tételtől a 92. tételig bevett 58 korona okmányilag most sincs igazolva, ha e hiányt gondnok az esperesi hivatal előtt utólag pótolja, miután a számadás egyéb hiányai elenyésztetve lettek, számvevőszékünk gondnok részére a felmentvényt megadatni javasolja.

Erdőhegy: Miután a gondnoki számadásnál a kifogásolt tétel miatti visszaútasítás az előadó elnézése foly-

tán történt meg: utólag megállapítja számvevőszéki ülésünk, hogy a gondnoki számadás teljesen rendben levén, gondnok részére a felmentvényt megadhatónak véleményezi.

K.-Pereg. Miután a gondnoki számadásnál úgy a bevételek, mint a kiadások most már kellőleg okmányolva vannak; s miután az alapok állagáról is részletes jelentés tétetett, meggyőződvén számvevőszékünk arról, hogy az alapítványok mind meg és rendben kölcsönül kiadva vannak: a felmentvényt gondnoknak megadni javasolja.

Remetén: A lelkész fizetésénél, hogy a malomból mennyi jövedelem illetheti még őt meg, a számvevőszék a beterjesztett számadásból nem tudhatta meg s épen ezért útasította vissza pótlás végett a számadást. Utólag azonban a kellő felvilágosítás megadatván, gondnok részére a felmentvény megadható. Lelkész figyelme azonban felhivatik, hogy már csak a számadás világosabbá tétele szempontjából is, minden jövedelmi forrást s így a malomból nyert bevételi jövedelmet is, ezután tüntesse ki.

M.-Gyán. A számvevőszék által emelt nehézmény, az utólag beterjesztett felvilágosítás folytán elenyésztetvén, gondnok részére a felmentvény megadható.

B.-Sebes. Miután a kellő felvilágosítás a számvevőszék által kifogásolt tételre nézve utólag megadatott: gondnok részére a felmentvényt megadni javasoljuk.

Kelt mint fent.

Márk Ferencz,
mint előadó.

Kovács Károly.
Márton István.
Borbély László."

A számvevőszék javaslatait az egyházmegyei közgyűlés határozati erőre emeli.

69. Vadas Gyula cserméi lelkész és Kálmán Ferencz gondnok az egyháztanács nevében azon kéréssel járúlnak az egyházmegyei közgyűlés elé, hogy hasson oda, miszerint a Csermőn felállítandó állami iskolánál felállítani szándékolt harmadik tanitósághoz ev. ref. vallású tanító neveztessék ki.

Miután Csermőn az állami iskolánál a tervbe vett harmadik tanítóság még szervezve nincsen, közgyűlésünk a kérelmet tárgytalannak tekintve, ez ügyre és tervre vonatkozólag a további fejleményeket bevárja.

70. Lovász József mező-sasi, Szűcs Balázs árpádi tanítók állásukban végmegerősítésüket kérik.

Egyházmegyénk közgyűlése Lovász József mező-sasi, Szűcs Balázs árpádi tanítókat beterjesztett okmányaik alapján állásukban végleg megerősiti azzal, hogy az 52/1892. számú egyházmegyei végzés értelmében az egyházmegyei tanítói segély-egyletbe és a tanítói-egyletbe belépni s az esküt letenni tartoznak.

71. Szathmáry János debreczeni főgymnasiumi VII-ik oszt. tanúló egyházmegyénk alapítványára leendő felvételét kéri.

Folyamodó beterjesztett szegénységi- és általános jó iskolai bizonyítványa alapján, egyházmegyénk alapítványára felvétetik; miről a debreczeni főgymnasium igazgatósága ezen végzés megküldésével értesíttetik.

72. Szűcs Balázs árpádi, Lovász József m.-sasi tanítót, Demeter Irma geszti óvónőt, miután hivatali állásukban végleg megerősíttettek, fölhívja az elnöklő esperes az egyházi törvény 427 §-a értelmében a kötelező hivatali eskü letételére.

Szűcs Balázs árpádi, Lovász József m.-sasi tanító, Demeter Irma geszti óvónő, az egyházkerület 433/1898 sz. határozatában megszabott forma szerint leteszik az esküt az egyházmegyei közgyűlés színe előtt s elnöklő esperes által buzdító szavakkal s áldás kívánattal bocsáttatnak el. Részökre a hivatott egyházkerületi végzés értelmében bizonyítvány adandó.

73. A jegyzőkönyv hitelesítésére,

Széll Kálmán esperes elnöklete alatt s a jegyzők közbenjöttével Dr. Balogh Elek, Böszörményi Lajos és Hadházy Kálmán Nagy-Szalontán lakó tanácsbírák fölkéretnek.

Bírósági ügyek.

74. *Jegyzőkönyv*, felvétetett Nagyszalontán 1902. évi szeptember hó 4-én a nagyszalontai ev. ref. egyházmegye közigazgatási bírósági üléséből.

Jelenvoltak: Széll Kálmán esperes és gróf Tisza István egyházmegyei gondnok elnöklete alatt Balogh Ambrus, Böszörményi Lajos lelkész, dr. Balogh Elek, gróf Tisza Kálmán és Hadházy Kálmán világi tanácsbírák, utóbbi mint előadó és jegyző.

Elnök Széll Kálmán esperes a bíróság határozatképességét megállapítván, előadja, hogy a bírósági ülés tárgya az ágyai egyházi adó ügyben Mészár Lajos és 211 társa felebbezése s mivel ezen ügyben a presbytérium a felebbezők panaszát megvizsgálta és afelett határozott, a felebbezési eljárás az egyházi törvény 318. §-a értelmében írásbeli s feleknek, akik megidéztettek és jelen vannak és pedig az egyház részéről Fogarasy Bálint lelkész, Bodó János gondnok és a panaszosok részéről H. Mészár Lajos, Kis J. Sándor, P. Rédei László, Mészár Sándor és Kis J. József, szólási joguk nincsen.

Ezután elnök Hadházy Kálmán tanácsbirót a felebbezett ügy ismertetésére hívja fel, ki is az ügyet következőkben ismerteti:

Az ágyai presbyterium 1902. évi május 19-én tartott gyűlésén kihírdette egyházmegyénk közgyűlésének az ágyai egyházi adókulcsra vonatkozó 27/1902. sz. végzését, melyben megengedte egyházmegyénk közgyűlése, hogy az eddig érvényben volt családi adó 50% erejéig felemeltessék.

A presbyterium ugyanezen gyűlésében a felemelt adó kivetése tárgyában tanácskozván, megállapította, hogy ez idő szerint nincs szüksége oly összegre, amennyit a családi adó 50%-kal emelve, eredményezni fogna, s mivel úgy találta, hogy az 1—4 hold földdel birókra

eme családi adó 50%-kal emelve aránytalanúl nagy terhet rónva, a családadónak csak 40—40%-a erejéig eszközölte az emelést oly képen, hogy az 1 hold földdel birók adóját érintetlenül hagyta, a 2 holddal birókét pedig csak 10, a 3 holddal birókét 20, a 4 holddal birókét 30%-kal emelte.

Az egyénenkénti adókivetés megtörténte után a kivetést közszemlére kitette s a junius hó 27-ig terjedő határidő alatt a kivetés ellen többen folyamodtak.

A folyamodók panaszát junius hó 28-án tartott gyűlésében vizsgálta meg a presbytérium, s többek panaszát jogosnak ítélvén, az adókivetést kiigazította, ellenben H. Mészár Lajos és 211 társa panaszát elútasította.

Ezek között 28-an vannak olyanok, a kiknek az adója egyáltalán nem emelkedett, sőt vannak olyanok is, akiknek az adója kevesebb lett.

H. Mészár Lajos és 211 társa adókönyvecskéiket beadták a lelkész és gondnoknak azzal, hogy ők a felemelt adót nem fizetik s felebbeznek.

A presbytérium a felebbezéssel együtt felterjesztette a 211 adókönyvet s kéri az egyház felmerült költségeinek a panaszkodók ellen megítélését.

H. Mészár Lajos és társai nem adtak be írásbeli felebbezést.

Az ügy eképeni ismertetése után elnök a feleket távozásra s előadót határozati javaslatának előterjesztésére felhíván, egyházmegyénk közigazgatási bírósága zárt ülésben egyhangulag meghozta a következő

ítéletet:

az ágyai presbytérium 1902. évi május hó 19-én 3. sz. a. hozott határozata ellen Mészár Lajos és társai által bejelentett s a presbytérium 1902. évi junius hó 28-án tartott gyűlésében tárgyalt folyamodása felett hozott határozat ellen az ágyai lelkészi hivatalnál szóval bejelentett felebbezés az egyházi törvény 300. §. 9. pontja alapján elfogadtatik s a presbytériumnak az 1902. évi 27. sz. egyházmegyei közgyűlési végzés keretén belül hozott azon intézkedése, mely szerint a családadót fizetők terhére engedélyezett 50% felemelt adó helyett az adózók között a teher arányos megosztásával csak 10., 20., 30., 40% adóemelést létesített, sőt az 1 hold földdel birók e czimeni adóját érintetlenül hagyta, jóváhagyatik.

E szerint a családadó a következőkben állapíttatik meg:

1. Egy özvegy lakó fizetni fog ... ... 1 kor. 70 fill.
2. Nem özvegy lakó ... ... 3 „ 40 „

3. Zsellér egyháztag neje vagy feleséges fia, ki vele együtt lakik ... ... 4 kor. 20 fill.
4. Féltelkes házzal bíró .. .. 4 „ 50 „
5. *a*) Egész telkes házzal bíró
   b) Földes egyháztag veje vagy feleséges fia, ki vele együtt lakik } 5 „ 60 „
6. *a*) Zsellér akinek háza ½ hold (1000 □ öltől 1600 □ ölig) földje van 3 kor. 50 fill. 15 l. búza, 15 l. tengeri ... ... 6 „ 65 „
   b) zsellér, akinek háza és 5 vékás (1600 □ öl = 1 kat. hold földje van, 1 kor. 60 fill. 30 l. búza, 30 l. tengeri ... ... 7 „ 60 „
7. Földes emberek:

a) két (2) holddal birók	2	kor.	40	fill.	30	l. buza,	30	l. tengeri . .	8	kor.	70	fill.
b) három (3) „	„	3	„	20	„	30	l. „	30	l. „ .	9	„	50	„
c) négy (4) „	„	4	„	—	„	30	l. „	30	l. „ . .	10	„	30	„
d) öt (öt) „	„	4	„	80	„	30	l. „	30	l. „ . .	11	„	10	„

a költségek kölcsönösen megszüntettetnek..

Az egyházmegyei bíróság ezen ítélete az egyházi törvény 251. §-a alapján jogerősnek kijelentetik.

Indokok:

Mészár Lajos és 211 felebbező társa között 28-an vannak olyanok, kiknek egyházi adója a felemelés után vagy kevesebb az eddigi adónál, vagy ugyanannyi maradt, mint az előtt volt. A felebbezők csoportja eddigi, úgy a felemelés utáni adójuk kitüntetésével egy kimutatásba van összeállítva s felebbezik a presbyteriumi határozatot, mert csak a régi adókulcs szerint reájok eső adót kivánják megfizetni.

Az 540 adófizető közül a presbytériumi intézkedést megnyugvással fogadta, illetőleg nem felebbezte 338 s felebbezte 211 egyháztag.

A presbytérium helyesen útasította el a folyamodókat, mert az egyházmegyei közgyűlés 1902. évi 27. sz. végzésével feljogosította a presbytériumot, hogy a családi adót 50%-al felemelje, hogy az egyház közszükséglete mindenekben fedezhető legyen s a presbytérium csak részben élt jogával, sehol sem alkalmazta merevül az egyházmegye engedélyét, az eddigi adónak csak 40%-ig emelte fel a családi adót, és igyekezett a felemelést arányosan megosztani, azokat, a kik eddig is nagyobb terhet viseltek, kisebb %-al, azokat pedig, a kik inkább elviselhetik, nagyobb % felemelt adóval terhelte meg.

Az egyházmegyei bíróság az előtte lefolyt tárgyaláson meggyőződött arról, hogy Ágya községében vannak elégedetlen elemek s vannak, kiket az egyházhoz tartozóság

a kötelesség teljesítésére épen nem ösztönöz, de ellenben békésebb természetű lakos társukat is az elégedetlenség nyilvánítására csábítják.

Hogy a presbytérium nem általában 20, vagy 40%-al emelte a családi adót, hanem az adózók vagyoni, kereseti vagy jövedelmi forrása arányához képest egyáltalán nem emelte, vagy 10. 20. 30. 40%-al emelte, ezen intézkedés ellen egyetlen felfolyamodó sem emelt kifogást, minélfogva a presbytérium ebbeli intézkedését helyén levőnek, a viszonyok követelményeinek kellett tekinteni.

Ezen itélet Széll Kálmán esperes elnök által nyilvános ülésben kihirdettetett azzal, hogy az ítélet jogerős.

75. Széll Kálmán esperes felhívja bíróságunkat, hogy az egyházi törvények 283. §-a értelmében az időszaki tanács tagjait válaszsza meg, miután az 1901 augusztus 29-én történt választás hatálya egy év elteltével lejárt.

Bíróságunk a rendes elnökségen kivül az időszaki tanácsba megválasztja rendes tagokúl: Balog Ambrus, dr. Balogh Elek, Benedek László; póttagokúl: Böszörményi Lajos, Nagy Imre, gróf Tisza Kálmán tanácsbírákat.

A 68. számot hitelesítette maga a közgyűlés.

A többi számokat 1902 szeptember 17. és 18-dik napján hitelesítették: Széll Kálmán esperes, dr. Balogh Elek, Böszörményi Lajos, Hadházy Kálmán egyházmegyei tanácsbírák.

A 38—48., 67., 72., 73., 75. számokat jegyzette Nagy Imre lelkészi főjegyző.

Az 50., 51., 53—62., 69. számokat jegyzette Csécsi Imre lelkészi aljegyző.

A 64—66., 74. számokat jegyzette Hadházy Kálmán világi főjegyző.

A 49., 63., 70—71. számokat jegyzette Sütő Antal világi aljegyző.

Az 52. számot jegyzette Szabó István tanügyi bizottsági jegyző.

A 68. számot jegyzette dr. Márk Ferencz számvevőszéki h. jegyző.

Mindezen számoknak (a 42, 48, 72, 73, 75. kivételével) az illető jegyzők előadói is voltak.

Tárgymutató.

Imádság és a gyűlés megnyitása után:

38. Gyűlési képviselők igazolása. N. I.
39. Jelentés a meg nem jelent tagokról. N. I.
40. Tanácskozás sorrendjének megállapítása. N. I.
41. Gróf Tisza István egyházmegyei gondnok választása s eskütétele. N. I.
42. Üdvözlés az egyházmegye részéről; gondnoki székfoglaló beszéd. N. I.
43. B. e. Tisza Kálmán gyászoló családjának köszönete az egyházmegye részvéteért. N. I.
44. A felsőszabolcsi, beregi és bihari egyházmegyék részvétírata. N. I.
45. Esperesi jelentés a törvényszerű egyházlátogatásról. N. I.
46. „ „ az elnökileg elintézett ügyekről. N. I.
47. „ „ a scontró ügyekről. N. I.
48. Intézkedés a megüresedett tanácsbíróság betöltéséről. N. I.
49. Esperesi számadás az általa továbbított pénzekről. S. A.
50. A nagyváradi leányinternátus 1902/1903. évi költségvetése. Cs. I.
51. A Nagyváradon felállítandó tanítónőképző létesítése érdekében a bihari egyházmegye indítványa. Cs I.
52. Tanügyi bizottság évi jelentése s a *geszti Tisza Kálmán óvoda-alapítása.* Sz. I.
53. Német-Pereg tőkesegély kérvénye. Cs. I.
54. Jánosfalva „ „ Cs. I.
55. Szintye „ „ Cs. I.
56. Bélzerind „ „ Cs. I.
57. Csermő „ „ Cs. I.
58. Szintye közalapi segélykérvénye Cs. I.
59. Szintye ref. segélyegyleti kérvénye. Cs. I.
60. Vadászi lelkész segélyegyleti kérvénye. Cs. I.
61. Ágyai lelkész „ „ Cs. I.
62. Gyantai lelkész „ „ Cs. I.
63. Radna-Lippa, Csermő, Szintye, Ménes-Gyorok, Sipos Imre állam-segély kérvénye. S. A.
64. Nagyharsányi templomjavítás. H. K.
65. Szentleányfalvai egyházi adókülcs. H. K.

66. Belényesújlaki egyházi adókúlcs. H. K.
67. Kisperegi és szemlaki egyház kérvénye, a békésbánáti egyházmegyéhez csatolás tárgyában. N. I.
68. Számvevőszék jelentése. Dr. M. F.
69. A cserméi presbyterium kérvénye. Cs. I.
70. Lovász József mezősasi, Szücs Balázs árpádi tanítók végmegerősítést kérnek. S. A.
71. Szathmáry János gymn. tanúló az egyházmegye alapítványára fölvételét kéri. S. A.
72. Szücs Balázs árpádi, Lovász József mezősasi tanító és Demeter Irma geszti óvónő eskütétele. N. I.
73. Jegyzőkönyv hitelesítésére bizottság. N. I.

Bírósági ügyek:

74. Mészár Lajos és társai ágyai egyháztagok felebbezése egyházi adóügyben. H. K.
75. Időszaki tanács megalakítása. N. I.